

forkastedes med 107 stemmer mod 34; 24 medlemmer stemte hverken for eller imod.

§§ 13-15

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 4 i betænkningen vedtoges med 110 stemmer mod 44; 9 medlemmer stemte hverken for eller imod.

§ 16, således ændret, §§ 17-47, ændringsforslag nr. 5 i betænkningen, § 48, således ændret, §§ 49-54, ændringsforslag nr. 6 i betænkningen, § 55, således ændret, ændringsforslag nr. 7-9 i betænkningen og § 56, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Forhandling om ministeren for kulturelle anliggendes skriftlige redegørelse om Danmarks radio af 20. marts 1974.

(Redegørelsen (nr. II) findes i tidenden sp. 3879).

Formanden:

Taletiden er her den i forretningsordenen fastsatte, idet den mellem partierne aftalte taletidsbegrænsning ikke gælder med hensyn til denne sag. Det vil sige indtil 15 minutter for ordførere i første omgang og 5 minutter for andre medlemmer.

Orla Møller (S):

Da mit partis ordfører i denne sag er blevet forhindret i at være til stede, er det blevet min opgave at fremsætte nogle bemærkninger i en forhåbentlig interessant debat i

hvert fald om et interessevækkende emne for hele den danske befolkning.

Baggrunden er som bekendt, at hr. Erhard Jakobsen i januar måned ønskede at få en debat om radioens forhold, og at kulturministeren erklærede sig positivt indtillet over for en sådan redegørelsesdebat. Derfor foregår debatten i dag på grundlag af et notat eller et papir fra kulturministeren. Om dette kan man måske sige, at det er affattet i en tør form, nogen ville måske endda sige knirkende tør form. Men jeg vil gerne takke kulturministeren for at have fremlagt et dokument, som jeg føler mig overbevist om vil stå med sit saglige indhold og sin klare redegørelse meget stærkt, når krusningerne efter debatten her i dag er ovre, og for øvrigt også vil stå meget stærkt i den debat, der altid må være omkring Danmarks radios forhold. Det er klare principielle ting, der er sagt i denne redegørelse, og jeg vil gerne til indledning takke ministeren for, at de er blevet så klart udtrykt, som tilfældet er.

Det siger sig selv, at en kulturinstitution som Danmarks radio altid må være i rampe-lyset og altid må stå for skud. Det hører simpelt hen med til den situation, at Danmarks radio har en så overvældende betydning, som tilfældet er. Det er demokratiets vilkår, at debatten finder sted, men jeg vil have lov til at sige, at det er også demokratiets forudsætning og i denne sag særdeles nødvendigt, at debatten er konstant levende. Danmarks radio har en opgave på nyhedsformidlingens område, på kulturoplysningens område og på samfundsorienteringens område, der har så kolossale virkninger for hele det danske samfund, at det nødvendigvis må betyde en altid levende debat om disse forhold, og derfor er det også vigtigt at få fastlagt vilkårene for, hvordan institutionen arbejder. Det er sket. Det er sket med den lov, vi fik vedtaget i sidste folketings-samling, og det er nok nødvendigt at få det understreget stærkt, også i debatten i dag.

Der var i øvrigt ikke ved den debat, som for kort tid siden fandt sted her i tinget, en flertalsopfattelse af, at der burde ændres ved de vilkår, som man har fastlagt for Danmarks radio. Derfor kan jeg godt deltage hjerteligt og inderligt i kulturministerens ønske om, at det, som kan blive resul-

[Orla Møller.]

tatet af denne debat, må være impulser både til radiorådets medlemmer, til personalet i Danmarks radio og vel først og fremmest også til den presse, der konstant er vågen over for forholdene, men ret meget andet og ret meget mere kan altså heller ikke blive resultat af denne debat, da det lovgivningsmæssige ligger fast. Jeg har dermed betonet, at fra socialdemokratiets side er der ingen ønsker om på noget punkt at pille ved den lovgivning, som skal træde i kraft den 1. april i år.

Så skal jeg prøve på at sætte streg under nogle hovedsynspunkter, som vi i socialdemokratiet har, når det drejer sig om Danmarks radios forhold. Det gælder i særlig grad på to områder. Det gælder, når det drejer sig om styringen af Danmarks radios forhold, og når det drejer sig om at følge programvirksomheden.

For styringens vedkommende for det første dette: Danmarks radio er og skal og bør være en selvstændig institution. Det skal ikke være nogen statsradio. Vi har haft tilstrækkeligt med eksempler på, hvordan statsradiomonopoler har kunnet udnyttes af et til enhver tid eksisterende styre. Den danske radio er et selvstændigt instrument. Så kan man diskutere på det punkt, hvor langt de økonomiske og administrative frihedsrettigheder går, men det er en principiel hovedlinje at få dette betonet.

For det andet er ansvaret for Danmarks radios virksomhed radiorådets. Det kan godt være, at det havde været muligt at finde andre former for organiseringen af radiorådet, men der er dog tre væsentlige elementer med i dette radioråd. Der er repræsentanter for lytter- og seerorganisationer, der er repræsentanter for medarbejderne med den sidste lov, vi har fået, og der er repræsentanter for politikerne. Det er vel i særlig grad det sidste punkt, der har været genstand for megen diskussion, og der har været rettet megen anklage mod politikerne. Og det værste, man nok kan gøre overhovedet for øjeblikket, er at forsøge at vaske en politiker hvid. Jeg vil dog gerne i denne forbindelse have lov til at sige, at den kritik, der har været rettet mod politikernes indflydelse i den danske radio, efter min opfattelse skyder langt over målet. Vi er da ikke hverken økonomiske eller taktiske robotter,

blot fordi vi er blevet medlemmer af det danske folketing. Vi er dog stadig væk ganske almindelige mennesker og medborgere i dette samfund, der tænker på andet end det, der foregår direkte i den økonomiske, politiske debat.

Og så kunne jeg have lyst til at føje en påstand til, der måske kan blive genstand for megen diskussion: vil man have garanteret friheden nogetsteds i institutioner her i landet, så er en af de bedste metoder nok at sætte en flok politikere til at være med i styrelsen. De skal nemlig nok sørge for at holde hinanden i skak, så der bliver taget mest muligt hensyn til alle sider.

Der er en tredje ting, og det er spørgsmålet om, hvordan man nu i styringen kan sikre sig, at arbejdet foregår korrekt, nøjagtigt og rimeligt. Det er klart, at når der arbejdes så meget, som der gør i en stor institution, kan fejl forekomme. Nogle af dem kan være af en sådan art, at der nødvendigvis må klages over det. Jeg finder det rigtigt, at den nye lov gav os et radionævn, hvortil klagerne kunne komme. Jeg har godt set, at der er nogen, der kritiserer nævnet, før det overhovedet er kommet i anvendelse, men lad os dog se det fungere et stykke tid, før vi ligefrem lader det afgå ved døden.

Om programvirksomheden også nogle enkelte hovedsynspunkter. For det første: Danmarks radios forpligtelse er at tage hensyn til informations- og ytringsfriheden. Det betyder, at det stof, der sendes, må være præget af et sådant hensyn, men det betyder også, at man i styringen — det gælder radiorådet — ikke på forhånd skal sætte sig til at censurere noget som helst.

I socialdemokratiet vender vi os på det skarpeste mod en hvilken som helst form for forkontrol af de udsendelser, der kommer i Danmarks radio og tv. Ansvar er lagt på medarbejdernes skuldre, og de må bære det sammen med radiorådet, men der skal ikke være indgreb af nogen art i det frihedens arbejde, der skal laves dér.

Det andet hovedsynspunkt er alsidighedskravet. Der bør i Danmarks radio tages hensyn til mange forskellige interesser, og her tænker jeg ikke først og fremmest på politiske interesser, men på det, der gror og lever i den danske befolkning. Det er klart, at alsidighedskravet ikke kan realiseres i

[Orla Møller.]

hver eneste udsendelse. Hvis man prøvede på det, ville man gøre samtlige udsendelser i Danmarks radio til noget af det mest bedrøvelige og kedsommelige, man overhovedt kunne komme ud for. Derfor må man vurdere udsendelserne over en længere tid for at kunne afsige en dom med hensyn til, om alsidighedskravet er blevet opfyldt.

Der bør også sættes streg under det hovedsynspunkt, at Danmarks radio har en forpligtelse til at tage hensyn til minoriteter, minoritetsgrupper, minoritetsmeninger. Ja, man kunne måske endda vove den påstand, at graden af demokrati i et land måles på det hensyn, som man vil tage til minoritetsgrupperne. I den forbindelse kunne det måske nok være nødvendigt at sige, at alt for hidsige angreb på programmerne i program 2 i hvert fald bør dæmpes ned og vurderes under hensynet til, at man netop på denne kanal har lagt nogle ting, som måske ikke har den store folkelige tilslutning, men dækker minoritetsgruppers interesser.

Da man i oktober i Danmarks radio drøftede spørgsmålet om både nyhedsformidling og om retningslinjer for udsendelsesvirksomheden i det hele taget, nåede man frem til et enkelt hovedsynspunkt, som jeg finder meget væsentligt, en balance mellem anskuelser og interesser. Det siger sig selv, at man til enhver tid kan komme af sted med at anklage Danmarks radios medarbejdere for at have overskredet grænsen enten til den ene eller til den anden side, men når man sætter det op som en målsætning, som man vil kæmpe for, må man efter min mening dermed også have forpligtet sig til det, og så må man tage de skrald, der rent ud sagt følger med, at man som menneske ikke er i stand til altid at opfylde en perfekt målsætning.

Udover dette er der nogle andre synspunkter, som bør med ind i debatten. Det siger sig selv, at Danmarks radio ikke skal være et ekko af politikerne, og i den debat, der foregår om politikernes repræsentation i Danmarks radios råd, er det nødvendigt at få sagt netop dette. Politikerne sidder der ikke for at gøre radioen til et ekko af deres tanker. Den danske radio skal være en folkelig radio i ordets bedste forstand. Dermed tænker jeg ikke først og fremmest på folkelig, festlig og fornøjelig, men jeg tænker på,

at den skal dække det samfund, vi lever i i Danmark.

Der er to områder her, hvor jeg synes vi er kommet nogenlunde godt på vej. Det er for det første med hensyn til udbygningen af provinstjenesten. Naturligvis har der været vanskeligheder ved at få formuleret både målsætninger, teknik og arbejdsform, men jeg tror, det er rigtigt at sige, at der her er startet på den rigtige måde, og jo mere provinstjenesten udbygges, jo stærkere vil Danmarks radio få forbindelse ned til det, man plejer at kalde græsrodderne i den danske befolkning. Jeg tror, at man her er virkelig godt på vej til at nå ned i tilværelsen hos den brede befolkning. Det var tanken, at dette synspunkt skulle realiseres ved de lokale programråd, som radieloven giver adgang til at oprette rundt omkring i amterne. Her må man måske nok sige, at vi ikke står særlig stærkt, for i udformningen af dem er der ikke ret mange retningslinjer, og så sent som i aviserne i dag kan man læse, at Amtsrådsforeningen er noget nervøs for, hvordan dette kan udformes.

Vi burde måske her fra talerstolen i dag give gode råd, og det er forholdsvis let at gøre det. Når man sammensætter disse lokale programråd, bør amtsrådene tage hensyn til den folkelige organisation, der findes her i landet. Den kommer til udtryk i forskellige former for foreninger og grupper, og det vil være forholdsvis let mellem disse folk at finde frem til nogle, der vil være interesseret i at drøfte radioens og tvs forhold.

Jeg er ikke sikker på, at selve virksomheden for disse programråd behøver at blive formuleret så forfærdelig kraftigt, i hvert fald ikke i begyndelsen. Men der er en ting, der er væsentlig, og det er, at man kommer til at føre en debat på disse punkter, sådan at man får en gensidig vekselvirkning imellem disse programråd og personalet i Danmarks radio.

Det vil være nødvendigt blot med et enkelt synspunkt til sidst, og det er, at Danmarks radio har en kolossal forpligtelse til at være igangsættende og inspirerende, og dermed har den også en forpligtelse til at tage fat på nyorienteringer på en lang række områder. Jeg tror, der er nogle af os, der af og til har vendt os i rædsel og skræk, når vi så noget af det mest moderne, men 14 dage senere har måttet sige Danmarks radio tak

[Orla Møller.]

for en personlig stor oplevelse både på det litterære og på det kulturelle område i øvrigt.

Der er én ting i denne forbindelse, som bør have en særlig understregning. Det er forpligtelsen til det samfundsorienterede, og vi har i socialdemokratiet lidt svært ved at forstå, at man har kvalt „Orientering“. For skal der være en balance mellem anskuelser og interesser, er det i hvert fald en nødvendighed, at man også får dette synspunkt om samfundsorientering meget bredt understreget.

Og så til sidst. Der er lagt meget tunge opgaver på skuldrene af medarbejderne i den danske radio. Derfor er det også nødvendigt at tilstå dem friheden til at arbejde, og et hvilket som helst forsøg på at antaste den personlige arbejdsfrihed i retning af at undersøge deres private forhold vil i hvert fald af socialdemokratiet blive mødt med meget kraftig modstand. Det må være en selvfølge, at mennesker med så stort ansvar i en nyhedsformidling, i en kulturoplysning og i en samfundsorientering får den størst mulige frihed til at gøre mediet til en inspirator i det danske samfund.

Vestergaard Eriksen (FP):

Jeg vil også gerne først takke kulturministeren, fordi vi har fået denne lighed til en debat om Danmarks radio og fjernsyn.

Jeg vil begynde med nogle bemærkninger vedrørende programmet i radio og fjernsyn. Jeg synes, at der er mange af disse ting, der vitterligt trænger til en gennemgribende kritik, og der er også ting, der selvfølgelig trænger til det modsatte. Der er ingen tvivl om, at det, vi hører, og det, vi ser, diskuteres meget rundt omkring i hjemmene. Om den nye lov, der træder i kraft 1. april, kan ændre noget til det bedre set ud fra fremskridtspartiet synspunkt, ved jeg ikke, men jeg vil da meget håbe det.

Det er sådan, at det, der mange gange bydes på i fjernsynet, det er, synes jeg, meget skrækkeligt både at se og høre på,

og det burde simpelt hen ikke have været sendt. Det er ikke, fordi vi ønsker censur af nogen art, og medarbejderne ved fjernsynet og radioen må også have frihed, men under et vist ansvar. Det kan og bør der ikke være nogen tvivl om.

Jeg vil lige nævne en lille ting. Jeg hørte et par minutters udsendelse af en skoleradio, jeg tror, det var i fredags, inden jeg gik til udvalgs møde, og jeg synes, det var meget, meget nedværdigende at høre på. Hvert andet ord var faktisk bandeord. Hvis det er på den måde, man vil lave undervisning i skoleradioen for ungdommen, eller hvem det nu kan være, må man næsten hellere lade være. Det er den slags ting, vi i fremskridtspartiet i hvert fald ikke er tilhængere af. Det vil vi meget gerne at man er opmærksom på inden for det nye radiatoråd, der træder i funktion nu til 1. april.

Det er rigtigt at ændre det, der står i den lov, der nu er ved at afløses af en ny, om, at radiatorådet er ansvarlig for, at udsendelserne er af alsidig, oplysende og kulturel art. Men det kan ikke nytte noget, hvis alsidigheden er blevet til en stærk ensidighed, og det er der ikke nogen tvivl om set fra fremskridtspartiets synspunkt. Jeg tror, det er en ret udbredt opfattelse ikke alene i vor folketingsgruppe, men også hos mange mennesker hele landet over.

Det, der skal til fremover i undervisningen, eller hvad det nu kaldes inden for skoleradioen, er udsendelser, man kan være bekendt at sende. Og når det gælder underholdning, behøver det vel ikke altid at være det dyreste dyre; der er vel også mulighed for, at man kan sende noget, som folk forstår.

Jeg tror vitterlig, der er mange opgaver for det nye radiatoråd at tage fat på, og i særdeleshed bør det tage fat på at gøre radio og fjernsyn alsidigt. Vi har opfattelsen af, det i dag er klart ensidigt. Og lad os for alt i verden få alle disse bandeord og ukvemsord væk, det lyder ikke godt, og det ser heller ikke godt ud. Der er også ting i fjernsynet, som simpelt hen er meget, meget nedværdi-

[Vestergaard Eriksen.]

gende både for børn, unge og ældre. Det synes jeg også man må se på.

Med hensyn til selve styringen efter den nye lov er der naturligvis ting, vi gerne ville have været med til at præge, men nu er vi klar over, at det er den lov, der gælder fra på mandag, og den må vi da så indrette os efter. Vi er ikke tilhængere af, at radioen direkte afskaffes som statsinstitution i øjeblikket, men vi er tilhængere af, at der er konkurrencefrihed og næringsfrihed inden for tv og radio.

Jeg vil gerne gøre et par bemærkninger vedrørende licensbetalingen, som vi mener lige så godt kunne finansieres over skatterne; derved kunne der sikkert spares en hel del administration. Men nu er det jo ikke loven i sig selv, det drejer sig om at få ændret. Det, det drejer sig om, er en debat om hele problematikken omkring radio og fjernsyn. Jeg mener, at en debat herom er tiltrængt, og jeg håber, at det af denne debat vil fremgå, at det nye radioråd må se på disse ting, der vitterligt, som jeg nævnte det før, mange gange skræmmer folk fra vid og sans.

Det er rigtigt, at der ligger et stort ansvar på medarbejderne også inden for nyhedsformidlingen, men man må tilstræbe også dér en så stor alsidighed som muligt, og det må man vel også gøre, når det gælder f. eks. politiske partier, at man ikke kommer til at ofre noget mere tid på et enkelt parti end på andre. Jeg har ikke nogen konkrete eksempler, det er bare en vis advarsel, for at ikke sådan noget skulle ske i fremtiden. Alle, der betaler licens, har uanset parti eller stilling samme krav på at få en nyhedsformidling ude omkring fra.

Her kommer spørgsmålet om regionalradioerne ind, og dem er vi da velvilligt indstillet over for. Jeg tror, der er mange mennesker, der vitterlig har stor glæde og fornøjelse ud af disse lokale udsendelser, og det er sikkert noget, der bør videreudbygges, men det er vel mere til en almindelig nyhedsorientering.

Der står bl. a. i den nye lov noget om kunsten. Det er et spørgsmål om, hvad man forstår ved kunst i fjernsynet, men jeg vil stadig væk håbe, at man kan bringe noget for enhver smag, for det er ganske naturligt opgaven for radio og fjernsyn, og vil man

ikke se, har man mulighed for at lukke for kassen. Man skal bare passe på, at det ikke bliver noget, som, jeg vil ikke sige folk ikke har godt af, men som er nedværdigende for dem. Vi skal også passe på vores moral i Danmark og ikke mindst inden for radio og fjernsyn.

Arne Christiansen (V):

Når der i de sidste dage fra flere sider forud for denne debat er givet udtryk for, at den skulle give mulighed for en udsættelse af den nye lov om radio- og fjernsynsvirksomhed, må det efter min opfattelse bero på en misforståelse.

For det første finder jeg ikke, at der er behov for en sådan udsættelse. Vi havde jo her for få dage siden lejlighed til at drøfte det i anden forbindelse her i tinget, og der var, som det også er understreget af den socialdemokratiske ordfører, klart flertal for, at denne lov nu skal i kraft og virke.

For det andet kan det heller ikke være rimeligt at skabe indtryk af halvgjort arbejde ved at genoptage debatten om en lov, der endnu ikke er begyndt at virke.

For det tredje, og det er vel det centrale, er denne debat ikke rejst på baggrund af den nye lov, men — som jo også fastslået af ministeren for kulturelle anliggender — vel først og fremmest for at få en debat om programvirksomheden i Danmarks radio.

Jeg takker ministeren for redegørelsen, for oplægget til en sådan debat. Den kommer på et tidspunkt, hvor den vil kunne tjene flere og andre formål end nyvurdering af den nye lov om radio- og fjernsynsvirksomhed. Det er vel næppe for meget sagt — det er vel også fremgået af de indlæg, der allerede har været — at udtrykkene ofte kan blive temmelig følelsesladede, når Danmarks radio og fjernsyn bringes på bane. Det er derfor godt og betydningsfuldt, hvis visse ting i dag kan afklares, visse ting tages af bordet og debatten derefter løbe videre i en måske mere afslappet form.

Det kan ifølge sagens natur kun blive de principielle linjer, der skal drøftes. Afgørelser og ansvar ligger ikke her, men i radiorådet. Danmarks radio er ikke regeringsstyret, jeg er helt enig i de bemærkninger, hr. Orla Møller gjorde om dette emne. Ministeren har klart præciseret radiorådets opgaver, radiorådets ansvar, som det er forudset i

[Arne Christiansen.]

loven, og der kan efter min mening ikke herske tvivl om, at loven tildeler radiorådet og programudvalget, hvilket jo i fremtiden er den samme kreds, samme rolle som en bladbestyrelse på en bladvirksomhed. Det betyder, at radiorådet ikke kan eller skal blande sig i den daglige programlægning, men er forpligtet til for det første at drage omsorg for, at hensynet til informations- og ytringsfriheden tilgodeses. Ligesom en bladbestyrelse står som garant for et blads politiske holdning, er det for det andet radiorådets forpligtelse hele tiden at sikre, at alsidigheden tilgodeses. Dette er nemlig monopolets vigtigste forpligtelse i et land, hvor informations- og ytringsfrihed turde være en selvfølge, jeg siger udtrykkeligt: turde være en selvfølge.

Derfor er programudvalgets, og altså i fremtiden radiorådets, mulighed for efterkritik vigtig, og efterkritik er noget helt andet end forhåndscensur, selv om den offentlige debat undertiden kan lede til den opfattelse, at det skulle være to alen ud af ét stykke. Venstre vender sig mod forhåndscensur som mod enhver anden form for censur. Men lades der hånt om alsidigheden, ignoreres den selvfølgelige pligt til også at høre den anden part, da vil de, der ikke efterlever radiolovens § 7 om alsidighedsprincippet, naturligvis føle sig trådt for nær, og der vil altid være nogen, der har behov for at pådutte andre censurtendenser. Yderliggående mindretal har mere end nogen andre vist sig mediebevidste, og for deres aktioner gælder ofte, at mediet er budskabet. Det er derfor også naturligt, at samfundets reaktioner over for disse grupper koncentrerer sig om radio og tv; det er derfra, man kender dem.

Ministeren har anført, at der i aftalen mellem staten og Sveriges radio er en passus om minoriteternes adgang til radio og fjernsyn. Den synes ikke nødvendig herhjemme; de har denne adgang, og de skal naturligvis også fortsat have denne adgang. Men vi er her ved et område, hvor der i befolkningen er en udbredt opfattelse af, at Danmarks radio undertiden svigter sin alsidighedsforpligtelse. Jeg ved ikke, hvor mange børn og unge mennesker der er i Danmark, men en håndfuld københavnske børn, samlet i „Børnemagt“, er i hvert fald via Danmarks

radio kendt fra Skagen til Gedser. Og så kan man stille det spørgsmål, som bliver stillet ude i befolkningen: hvad har vi samtidig hørt om drømme og mål, om håb og skuffelser hos tusinder og atter tusinder af unge på ungdomsskoler, i ungdomsorganisationer, sportsklubber osv.? Jeg tager ikke en henvisning til sportsredaktionens stjerne dyrkelse som svar på dette og heller ikke de årlige pligtudsendelser fra et eller andet stævne for de mange, der får påklippet betegnelsen „det tavse flertal“, fordi de ikke i samme grad kan komme til orde som de mere mediebevidste, der jo også hidtil har været inden for behagelig geografisk rækkevidde. Men nu er decentraliseringen heldigvis begyndt.

Sammenhængende med disse spørgsmål, der berører børne- og ungdomsudsendelserne, er også sproget i Danmarks radio, hvilket blev berørt af den foregående taler. Jeg finder det naturligt, at sproget gengives, som det tales. Det afspejler samfundet, og det ligger mig fjernt at blive forarget. Men i en tid med voksende erkendelse af sprogbarrierernes negative betydning for den enkeltes udvikling synes mange pædagoger i børne- og ungdomsudsendelserne at røgte deres opgave dårligt. Det er ofte de samme, der foregiver at kæmpe for bedre udviklingsmuligheder for børnene fra samfundets nederste lag, som i radioen mishandler sproget, så barriererne snarere forstærkes end nedbrydes.

Jeg skal sige endnu et par ord om spørgsmålet om alsidighed. Det forekommer nødvendigt at rejse det spørgsmål, hvorfor Danmarks radio i sine bestræbelser for at forvalte dette alsidighedsprincip i voksende omfang synes at forsømme det betydelige samfundsområde, der hedder erhvervslivet. Man får undertiden indtryk af, at man i visse afdelinger ligger under for de samfundsgrupper, der ser det som en opgave nærmest at gøre dette at beskæftige sig med produktion, med omsætning, med eksport og med service til noget suspekt. Nu erkendes det ganske vist, at man skal se og høre mere til manden på gulvet, og det er kun godt. Så er der vel også håb om, at resten af alle dem, der udgør erhvervslivet, får deres rimelige plads i programmerne. Samfundet kan jo ikke leve af, at vi alle enten kaster os ud i socialistiske bladeksperimenter eller

[Arne Christiansen.]

starter en højskole af samme politiske observans, men hvis man gør det, er man næsten sikker på at få det beskrevet i en fortsat føljeton i radio eller tv, i hvert fald så længe eksperimenterne varer.

Men samtidig med, at Danmarks radio med større hyppighed begiver sig ud på arbejdsmarkedet, vil det også være nødvendigt at opgive den missionerende holdning, som præger en del af sådanne udsendelser. Så sent som i onsdags skrev Politiken i en leder om dette, inspireret af en række kritiske tillidsmandsudtalelser, der bl. a. gik ud på, at tillidsmændene måtte have deres eget tv for at komme til orde. Jeg tillader mig at citere fra Politiken den 20. marts:

„Hold op med at forsøge at frelse andre mennesker med evige og totale sandheder.

Bliver frelserrollen først lagt på hylden, er der måske en chance for at få en samtale i gang. Man er en bedre lytter, når man ikke har frelsthedens glorie klemt fast om ørerne.“

Det var altså et citat fra Politiken, og typograferne fra samme arbejdsplads gav udtryk for noget tilsvarende i udsendelsen „Hva' mæ' kulturen?“ så sent som i aftes.

Jeg har draget disse efter min mening typiske områder frem for at illustrere, at det åbenbart kan være svært at leve op til alsidighedskravet, men gennem efterkritik at påvise sligt ved konkrete eksempler vil aldrig kunne knyttes til begrebet censur, som jeg under alle omstændigheder må tage afstand fra.

Man møder undertiden argumentet, at selv om en udsendelse er ensidig, så vil der over en given periode altid blive skabt balance, men udsendelserne kan være så enøjede, så klart rettet mod enkeltpersoner eller virksomheder, at spørgsmålet om det kontradiktoriske princip — altså muligheden for her og nu at give gensvar — må ind i billedet, ellers får svaret alt for ofte karakter af et dementi i dagspressen, der nogle dage senere bringes på bagsiden, og enhver ved jo, hvad dette er værd.

Man kan selvfølgelig henvise til — og det vil jeg gerne gøre som noget positivt, ligesom ministeren har gjort det — at nu får vi radionævnet, klagenævnet. Det knyttes vi forhåbninger til, men det bør dog ikke skjules, at vi også hidtil har haft et berigtigelses-

nævn, hvis arbejdsopgaver, så vidt jeg er underrettet, har været ret så begrænsede.

Der er så endelig rejst det spørgsmål, og det er vel egentlig det centrale i baggrunden for debatten her i dag, om de gældende regler for programvirksomhed er tilstrækkelige. Jeg er af den opfattelse, og det er der fuld dækning for i venstres folketingsgruppe, at med den nye lov om radio- og fjernsynsvirksomhed, med publiceringsregler for nyhedstjenesten, med principudtalelser fra programudvalget, herunder det knæsatte fairness-princip, er det ikke flere regler, der er brug for, men efterleven af de eksisterende. Answeret for, at dette sker, er i sidste instans radiorådets. Jeg håber, denne erkendelse vil komme til at præge udgangen af debatten her i dag.

Niels Helveg Petersen (RV):

Regeringens og folketingets forhold til Danmarks radio minder mig om en historie fra den nordiske mytologi, historien om Regner Lodbrog og Kraka. Kraka fik besked om at møde nøgen og dog påklædt, fastende og dog have spist, alene og dog i selskab, og hun løste opgaven ved at komme klædt i et fiskenet, ved at bide i et løg og være ledsaget af en hund.

Danmarks radio er i princippet en uafhængig, offentlig institution, men den er på den anden side afhængig af regering og folketing i økonomisk henseende, skal have tilslutning fra disse organer for at kunne skaffe et økonomisk grundlag. Den er uafhængig af staten og folketinget, samtidig med at der ikke findes noget organ her i landet, som er mere politisk styret. 23 af de 26 medlemmer af radiorådet er politisk udnævnt.

På den ene side er radiorådet ansvarligt for programvirksomheden, men på den anden side bør det ikke og kan det ikke i detaljen følge programvirksomheden. Danmarks radio er uafhængig af statsmagten, upolitisk, alsidig, og dog har de sidste to regeringer med usvigelig sikkerhed lagt en helt afgørende vægt på, at der som formænd for institutionen udpegedes personer af et ganske bestemt partitilhørsforhold.

Jeg drager ikke dette frem for at give nogen af disse udnævnte karakterer for deres virksomhed, hverken den afgående formand, hr. Ole Espersen, eller endnu

[Niels Helveg Petersen.]

mindre den nye radiorådsformand, hr. Kleener. Det er princippet i sagen, jeg gerne vil holde frem og kritisere. Det afgørende er, at begge disse udnævnelser sker, uden at de pågældende forudgående har engageret sig i folkeoplysning, beskæftiget sig med almenkulturelle problemer, eller vist særlig indsigt i sådanne problemer. Der er ganske åbenlyst i begge tilfælde sket en udpegelse på grund af en bestemt partifarve.

Danmarks radio er den eneste eksisterende offentlige institution, hvor der sker udnævnelser efter dette kriterium, hvor man helt tilsidesætter det naturlige hensyn, man tager ved alle andre besættelser af stillinger her i landet, så vidt muligt og gør liget, så vidt det er menneskeligt muligt, at foretage en saglig udnævnelse og en saglig besættelse af stillinger. Dette er principielt betænkeligt og uacceptabelt. Det skal selvfølgelig ikke være noget handicap at være hverken venstremand eller socialdemokrat, men man må undskylde mig: det er heller ikke nogen kvalifikation i sig selv.

Jeg vil gerne citere fra ministerens redegørelse, hvor det siges, og jeg er ganske enig i dette, at

„det ville være i klar modstrid med sædvanlig praksis, dersom rådet ville indlade sig på nogen form for forhåndsgranskning af programmer eller programserier, som indgår i udsendelsesplanerne.“

Jeg mener, at dette princip er indlysende rigtigt. Vi skal ikke have en forudgående granskning af programmerne. Vi skal have det således, det er tænkt således, at radiorådet giver retningslinjer og almindelige principper for virksomheden.

Men denne, synes jeg, meget klare udtalelse afsvækkes, idet der også står, at inden for lovens rammer bestemmer radiorådet selv kompetencefordelingen mellem rådet, driftsledelsen og programmedarbejderne. Det forekommer mig, at der i praksis har vist sig at være en uklarhed på dette punkt, som rejser en evig diskussion om radiorådets virksomhed, som skaber en latent konflikt mellem medarbejdernes tilrettelæggelse af udsendelser og programmer og radiorådets principielle ansvar for programvirksomheden. Der skabes en ligesom indbygget konflikt imellem medarbejdere og ledelse, som er i modstrid med alle moderne forsøg på,

alle bestræbelser for at opbygge ledelsessystemer, hvor der udvikler sig et så tillidsfuldt samarbejde mellem ledelse og ansatte som overhovedet muligt, hvor man bygger på motivering og ansproing af medarbejderne og ikke på en konfliktsituation og en kontrolbestemmelse.

Man savner fornemmelsen i den offentlige debat af, at der i Danmarks radio eksisterer en sådan bestræbelse og et sådant samarbejds-klima mellem ledelsen, radiorådet og de ansatte. Tværtimod ser man jo mange tegn på, at der findes en konflikt imellem medarbejdere og ledelse. Hr. Orla Møller udtrykte det smukt på den måde, at meningen med hele konstruktionen jo var, at de to parter ligesom skulle holde hinanden i skak. Jeg synes ikke, udtrykket er velvalgt, for det er jo udtryk for, at man ligesom opfatter forholdet imellem medarbejderne og ledelsen som en form for skyttegravskrig. Hvis det skal lykkes at få det bedst mulige ud af det, der investeres i Danmarks radio af penge, og de utvivlsomt mange dygtige medarbejdere, som er beskæftiget i Danmarks radio, få det bedst mulige ud af det apparat, der her stilles til rådighed, så er det vigtigt, at man sigter efter at skabe det bedst mulige samarbejde, udbygning af tillidsforholdet mellem ledelse og ansatte, og så kan det ikke nytte noget, at man fra ledelsens side ligesom vil lægge op til en konflikt og et modsætningsforhold imellem ledelse og medarbejdere.

Vi får fra 1. april 1974 en ny lov, hvori er indeholdt nye bestemmelser om lokale programråd. Det er tilsyneladende tilforladelige bestemmelser, og der kan siges pæne ord om decentralisering og lokal indflydelse i den anledning. Men jeg frygter alligevel for konsekvenserne af disse bestemmelser, og jeg frygter for, at programrådene kan komme til at skade en ægte decentralisering og ægte lokal medbestemmelse over virksomheden.

Der er mange uklarheder ved disse nye amtslige programråd. Ingen ved, hvor store de skal være. Ingen ved, af hvilken personkreds de skal udpeges. Ingen har tilsyneladende gjort sig forestillinger eller overvejelser over, under hvilke økonomiske betingelser disse mennesker skal arbejde. Kompetencen, de skal have, er til det yderste løst formuleret, noget i retning af, at der skal være en løbende udveksling af synspunkter.

[Niels Helveg Petersen.]

Der er ikke givet de lokale programråd nogen egentlig medindflydelse. Og hvorfor er i øvrigt København og Frederiksberg ikke ansat for at være lokalområder af en sådan betydning, at der også her kunne blive tale om, hvis man endelig ville mene noget med decentralisering og medindflydelse, at give disse områder en mulighed?

Der er uafklarede spørgsmål om, hvilken placering de traditionelle, traditionsrige og, synes jeg, ganske udmærkede lyttermøder skal have i forhold til programrådene. Ved lyttermøderne har man gennem årene kunnet samle brede kredse i befolkningen, ikke knyttet til bestemte organisationer, til almindelig diskussion om programvirksomheden. Hvorledes skal forholdet mellem de nye programråd og disse lyttermøder være? Jeg vil gerne sige, jeg mener, disse lyttermøder fortsat bør bestå.

Jeg er tilhænger af decentralisering, men jeg frygter for, at programrådene kan komme til at gøre mere skade end gavn. Den virkelige bestræbelse på decentralisering skal bestå i, at man stiller større midler til rådighed for provinstjenesten, at man i prioriteringen i Danmarks radio i praksis viser, at der her er en vilje til at foretage en decentralisering, når det drejer sig om at stille mandskab til rådighed og teknik til rådighed for provinsafdelingerne.

Der er så mange uklarheder i forbindelse med programrådene, at jeg ikke kan lade være med i den tolvte time og måske desværre forgæves at opfordre andre partier til at tilslutte sig et forslag om, at man udsætter iværksættelsen af disse bestemmelser i radioloven. Jeg har set, at Amtsrådsforeningen har kritiseret disse bestemmelser, har ytret stor betænkelighed ved deres ikrafttræden, fordi det er så uklart, hvorledes programrådene skal fungere. Jeg noterede mig også hr. Orla Møller, som sagde, at det var nemt nok at udpege sådanne programråd, uden egentlig at give nogen som helst anvisning på, hvorledes de skulle sammen sættes sådan mere konkret og kontant.

Hvorledes kan man bidrage til at forbedre programvirksomheden? Ja, programvirksomheden tilrettelægges jo af medarbejderne. De enkelte udsendelser planlægges, gennemføres, optages og udsendes af medarbejderne, og derfor er institutionens personale-

politik selvfølgelig helt central ved vurderingen af programkvaliteten. Jeg synes, det er rigtigt, at man i Danmarks radio har ansættelsessystemer, der giver en betydelig sikkerhed imod opsigelse, og også har lønforhold, som sikrer de ansatte en rimelig aflønning. Dette er nødvendigt, hvis man skal skaffe kvalificerede medarbejdere, som med en vis tryghed også kan begive sig ind i det at lave kontroversielle og kvalificerede udsendelser.

Men jeg vil gerne rejse det spørgsmål, om man ikke i personalepolitikken burde søge at opnå en større smidighed ved udnyttelse af medarbejderne. Søge at give mulighed for, at medarbejderne kunne anvendes i flere afdelinger, flyttes fra ét sted til et andet, fordi netop det i stillinger som inden for radioarbejde, hvor meget afhænger af engagementet og inspirationen, kan være farligt for medarbejderne selv og deres evner til at producere udsendelser at gro for fast. Det er klart nok fristende, og vi kender det jo i alle systemer, for medarbejderne selv at søge sig en så fast placering som muligt, men det kan ikke for virksomheden som helhed være noget rigtigt system, at samme medarbejdere i årevis kan sidde og betjene ganske bestemte stofområder. Det vil være en programmæssig fordel med omflytninger for ad den vej at skabe en så smidig, og jeg vil godt sige inspirerende personalepolitik som muligt. Det skal selvfølgelig gå hånd i hånd med, at man til stadighed har et varieret tilbud af uddannelsesmuligheder for medarbejderne.

Jeg vil også gerne pege på, at det ville være ønskeligt, hvis Danmarks radio åbnede sig noget mere over for publikum. Jeg tænker her på, at man åbnede sig mere over for indslag af ikke-professionelle, der med professionel vejledning kunne inddrages i radioarbejdet, at man inddrager mennesker med noget på hjerte i større omfang, giver dem lejlighed til at udtrykke sig under professionel vejledning, så at det tekniske resultat bliver forsvarligt.

Jeg har set, at den nye næstformand, hr. Erik Andersen, har været inde på betragtninger af denne art; hr. Arne Christiansen var her sidst inde på betragtninger over, hvorledes man i Danmarks radio også burde bestræbe sig på at behandle almene problemer sådan, at det var muligt for meget store

[Niels Helveg Petersen.]

kræde i befolkningen at føle, at de blev behandlet på en måde, der virkelig kom dem ved. Og det tror jeg kun man kan gøre, hvis man i programarbejdet ikke i enestående få tilfælde, men som et led i programarbejdet, åbnede sig i større omfang, end man hidtil har gjort det.

Til sidst vil jeg gøre et par bemærkninger om selve monolspørgsmålet.

Jeg ville meget anbefale — og jeg ved, der i dette folketing er et stærkt ønske om det — at man kunne få en udbygning af det nordiske tv-samarbejde. Ministeren omtaler det ikke, men for mig at se er nordisk tv-samarbejde den bedste, den største mulighed, vi har for at skabe variation i tilbudene og valgfrihed for lyttere og seere. Det drejer sig om nu at måtte åbne tekniske muligheder for direkte modtagelse i alle nordiske lande af de nordiske landes programmer. Det kræver investeringer i alle lande, ikke flest i Danmark. Man har beregnet, det i Danmark vil koste ca. 150 mill. kr. i teknisk udstyr ifølge den delbetænkning, som er afgivet af et embedsmandsudvalg.

For de penge ville man kunne få andre landes programmer direkte ind i stuen hver dag uden mellemlid. Man kunne også se på forskellige mellemløsninger. Jeg har set, at flere embedsmænd har været inde på mellemløsninger, men det endelige mål må være, at man opnår en sådan automatisk mulighed for at få de øvrige nordiske landes programmer direkte ind i stuen.

Der er problemer med programansvar og med ophavsret, men ikke så store, at de ikke let kan løses. Arbejdet er i gang, jeg håber, regeringen meget nøje vil følge dette arbejde og sætte stærkt ind på at nå et resultat, som ville være værdifuldt, både ud fra et nordisk synspunkt og ud fra et programmæssigt synspunkt, med hensyn til at skabe en valgfrihed for seerne, som i dag ikke eksisterer.

Lembourn (KF):

Den offentlige debat omkring Danmarks radios struktur og den radiolov, som skal træde i kraft pr. 1. april 1974, drejer sig om den centralisering i ledelsen, som loven indebærer, fordi radiatorådet bliver stærkere, de politiske partier i folketinget får større indflydelse og folketinget dermed indirekte

større indflydelse. Det sker samtidig med, at der er et almindeligt ønske hos næsten alle om, at demokratiet decentraliseres, at man kommer nærmere i retning af lokaldemokratier. Her er en konflikt, det må man indrømme. Nu forsøger loven at lette konflikten på to måder. Den ene ved, at man opretter amtskommunale programråd, hvor formændene kan deltage i radiatorådets møder og dermed viderebringe den kritik, som muligvis er ude omkring i landet, og det er en fornuftig ting. Den anden ved, at man åbner mulighed for i en forsøgsperiode at lave regionalprogrammer, således at også andre end dem, der sidder i Gyngemosen og i Rosenørns Allé, står for det hele. Også det er fornuftigt. Længere kan man desværre ikke komme, sådan som Danmarks radios stilling er.

Der er to årsager til, at folketinget efter det konservative folkepartis opfattelse skal have den styrke, som det får i den nye lov, i ledelsen af Danmarks radio. Den ene er, at vi har et monopol, og den anden er, at vi har en formålsparagraf om, at Danmarks radio skal stræbe efter alsidighed.

Spørgsmålet om monopolstillingen drøftede vi forleden i folketinget, da vi havde det konservative folkepartis forslag til debat, og det skal ikke gentages. Men jeg vil gerne tilføje, at man har indvendt imod den styrkelse af folketingets stilling, som nu sker, at denne styrke har folketinget ikke i andre kulturinstitutioner, og spurgt, hvorfor man så skal have det i Danmarks radio.

Det er der sådan set en meget ligetil forklaring på. Hvis vi tager to typiske andre kulturinstitutioner, det kgl. teater og filmintituttet, er der store forskelle. For det første er det begge kunstneriske institutioner, og for det andet er der konkurrence ude omkring dem. Der er private teatre, og der er filmproducenter, som producerer film uden offentlig støtte. Men det væsentlige er vel, at tv er et helt enestående kommunikationsmedium. Ud over underholdning og kunst er det altså et afgørende kommunikationsmiddel i det moderne samfund, og derfor er det nødvendigt, at folketinget har en indflydelse på, hvad der sker.

Så længe man har denne ene sender — og det er jo rigtigt, som det er blevet sagt, at det ikke er statens radio, men det er altså en monolradio, et monolpfjernsyn — så vil

[Lombourn.]

de mennesker, der leder udsendelserne og har indflydelse på programmernes sammensætning og deres indhold, have en betydelig magt. Mediet er blevet til magt i sig selv.

Heroverfor kunne man jo indvende, at vi jo har en presse, vi har mange aviser, som tager sig af kommunikation. Er det så ikke forkert at tale om, at tv har en monopolstilling? Det er jo noget af en balancediskussion, men jeg mener ikke, der kan være nogen tvivl om, at tv i meget høj grad har erobret kommunikationen fra pressen. I gamle dage kunne pressen, som man undertiden sagde det efter en stor premiere, gøre et menneske berømt på en nat. Det kan den ikke mere, men tv kan. Tv kan ændre den politiske situation ved nogle få udsendelser. Takket være, at billedet i meget høj grad har drevet ordet ud af kommunikationen, spiller ansigtet en enorm rolle. Det kan vi måske lide eller ej, men det gør det, og derved kommer de meninger, som ligger bag ansigtet, ind i den politiske debat på en måde, vi aldrig har kendt før. Derfor er det vigtigt, at folkets repræsentation i dette folketing får mulighed for at føre en efterkontrol med, hvad der sker.

Der er også noget, der ligger dybere end den egentlige politiske balance. Dette, at vi nu lever i et samfund, hvor tv spiller så stor en rolle, som det gør, påvirker os, ikke alene i vor politiske tankegang, men i hele vor livsholdning. Mediet er gået ind i miljøet som noget langt vigtigere, end noget andet medie nogen sinde har været. Der er nok filmfolk, som vil sige, at det er forkert at tale om billedoverfladiskhed, og det behøver der heller ikke at være tale om. Hvis det f. eks. drejer sig om en stærkt virkende, kunstnerisk film, så er den ene kunstart lige så god som den anden.

Men i kommunikationen, hvor vi efterhånden i højere og højere grad går over til at se billeder i stedet for at læse, kan der komme noget overfladisk, fordi det er nemmere at opfatte gennem billeder end gennem ord, dvs. der kræves mindre af én selv. Billedet bevæger sig med større hastighed end ordet og forøger på mange måder tilværelsens hastighed, tempoet i den, og billedet i tv kan være med til at skabe en åndelig passivitet, fordi man selv er mindre direkte aktivt engageret i det, man modtager.

Alle disse ting spiller en stor rolle for den moderne tilværelse, og derfor er det væsentligt, at folketinget er med i det, der foregår.

Problemet kan løses på to måder. Enten kan man sprænge dette monopol, således at der bliver konkurrence i æteren, og således at den magtstilling, monoopolet har, spændes ned og i kraft af mange sendere med mange forskellige opfattelser får en mindre stærk virkning, og det vil jo sådan set åbne for en afpolitisering af radiorådet. Så var det ikke i samme grad nødvendigt med en folketingsindflydelse. Eller man kan gøre noget andet: man kan beholde monoopolet. Det er der muligvis stadig væk flertal for i folketinget, hvad jeg beklager, men hvis der er det, ja, så er der ikke andet at gøre end at følge den lov, som vi vedtog i sidste folketingsamling, og give folketinget større indflydelse.

Et andet problem er alsidighedsspørgsmålet. Det er rigtigt, at der står i formålsparagraffen, at udsendelserne skal være alsidige. Det er formelt rigtigt, og man bør søge at leve op til det. Men sandheden er jo, at det er menneskeligt næsten umuligt. Man forlanger faktisk, at de mennesker, som skal referere, skal orientere, som skal kommentere, skal skære deres politiske holdning ud af sig, og vi er nu engang politiske væsener. Det er en slags åndelig invaliditet, man pålægger de pågældende. Men det er rigtigt, man bør gøre det, fordi man nu kun har den ene sender, og derfor må man altså søge imod at være objektiv, men i grunden er det umuligt.

Også dette kan kun løses på to måder. Den ene ved, at folketinget gennem radiorådet kontrollerer, at der bliver balance mellem udsendelserne, eller at man sprænger monoopolet og dermed gennem flere sendere får åndeligt råd til at have mere subjektive kommentatorer.

Jeg er ked af, at jeg er nødt til at drage debatten om monopolstillingen ind endnu en gang, det er jo helt Catosk, for det er åbenbart noget, som det konservative folkeparti må gøre i hver samling. Men der er altså ikke noget at gøre ved det, for det er nu engang vort synspunkt.

Og så til sidst: det er jo ikke meningen, at folketinget skal diskutere Danmarks radios programlægning. Det er heller ikke meningen, at radiorådet, og det er blevet sagt tid-

[Lembourn.]

ligere, skal udøve forhåndscensur eller blande sig i, hvordan programmerne skal lægges. Tanken er, at det er en efterkontrol, og derfor skal vi egentlig heller ikke stå her i dag og diskutere, hvad der skal være i Danmarks radio. Men nu har flere ordførere været inde på det, og hr. Erhard Jakobsen har jo i den debat, der har været omkring hele dette spørgsmål, offentligt været inde på det, så jeg vil godt have lov til til sidst at sige et par ord om det.

Jeg mener, det er uhyre vigtigt, at tv og radio bringer virkelig dybtgående og omfattende information om, hvad der sker her i folketingset, og hvad der sker i den politiske debat. Jeg tror, hr. Erhard Jakobsen har ret i, at man ikke skal smide „Huset på Christianshavn“ og „Weekend“-udsendelser ud til fordel for et referat af, hvad der sker i folketingset; det skal man ikke. Men jeg kunne meget vel forestille mig, at Danmark radio i højere grad, end den har gjort hidtil, påtog sig f. eks. fredag aften, når folketingsets arbejde er færdigt og de normale udsendelser er færdige, virkelig at give os politikere muligheder for at redegøre for, hvad der er sket, for at redegøre for vore standpunkter, for virkelig at kunne få en helt fri debat. Det kan være én, det kan være to, det kan være mange, men det er helt nødvendigt, at denne kommunikation kommer i stand. Det er ikke, fordi jeg vil blande mig i, hvordan programlægningen skal være, men der må være råd og tid til også at ofre en time efter de normale fredagsudsendelser på virkelig at fortælle befolkningen, hvad der foregår her i folketingset. Demokrati forudsætter forståelse, og selv om vi altså ikke her i folketingset skal pålægge Danmarks radio noget som helst — de må selv finde ud af det — så synes jeg alligevel, når vi nu drøfter det, at jeg gerne vil have lov til at sige, at her ligger en meget, meget stor forpligtelse. For det er nu engang tv, der er massemediet i dag.

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg vil gerne begynde med et par helt

aktuelle kommentarer, fordi jeg jo kunne høre på nogle af de bemærkninger, der faldt, at der endnu er nogle, der tror på, hvad der står i aviserne. Det er der jo ikke noget at gøre ved, men jeg bliver altså nødt til at udrydde det. Brug ikke mere diskussion i dag på at diskutere forhåndscensur. Der er aldrig nogen, der i radiorådet har krævet forhåndscensur i Danmarks radio. Det er avisernes opfindelse. Det står ikke i det officielle referat fra radiorådets møde, som foreligger.

Der er ikke nogen, der har forsøgt personlig forfølgelse af nogen medarbejder ved radioen. Hvad der står i aviserne i dag om det, er fuldstændig forkert. Derimod skulle man måske lige overveje en gang, hvordan i alverden der kan være så god forbindelse mellem medarbejdere ved Danmarks radio og aviserne, at man får svar på et spørgsmål, der internt rettes til radiorådets formand, gennem en foidside i Aktuelt og et par artikler i Ekstra Bladet. Jeg gad nok vidst, hvordan en borgmester i en kommune eller hvordan et kommunalbestyrelsesmedlem ville reagere, hvis et spørgsmål, han havde rettet til borgmesteren, blev besvaret af gartnerens tillidsmænd med et par uforskammetheder. Der er altså ikke tale om personlig forfølgelse. Der er ikke tale om, at nogen ønsker forhåndscensur. Og til hr. Lembourn: der er ikke nogen, der ønsker, at der skal være mere plads til „Huset på Christianshavn“ end til politiske udsendelser. Det er aldrig sagt; det er forkert referat.

En tak til ministeren, ja, endda flere. Jeg giver hr. Orla Møller ganske ret i, at det dokument, ministeren her har lagt frem, vistnok er det stærkeste, der har foreligget i folketingset endnu.

Må jeg sige til mine kolleger: den debat, der er ført indtil nu i dag, er enestående. Sådan har det aldrig været før. Man har altid gået som katten om den varme grød, det var der også en enkelt der gjorde i dag. Endelig ikke hen og diskutere dette: hvor meget skal folketingset blande sig? Endelig ikke. Lad os snakke kassette-tv, eller hvad

[Erhard Jakobsen.]

det var, tiden gik med, da vi sidste gang havde debat. Denne gang går vi til biddet, og det er vi selvfølgelig nødt til.

Jeg har et par understregninger — det er for øvrigt næsten de samme, som hr. Orla Møller havde — og så har jeg et lille spørgsmålstegn til sidst. Understregningerne vedrører det, der står i ministerens redegørelse, og som jo kun er en gentagelse af, hvad der står i loven om radiorådets vældige kompetence, radiorådets vældige ansvar. Det står fast nu. Ingen kan begynde at diskutere noget radiorådsmedlems ret til i radiorådet at blande sig i lige nøjagtig alt, hvad der passer ham. Det er ikke sikkert, radiorådet skal behandle det. Det er én sag. Men det enkelte medlem i radiorådet må vide besked med alt, hvad der foregår i Danmarks radio, for bliver det til en offentlig sag, og det ved ingen jo i forvejen, så hæfter han for det som medlem af ledelsen i foretagendet.

Dette ansvar og denne kompetence må vi naturligvis i tusindvis af tilfælde delegere. Det gælder så at sige hele programlægningen. Programlægningen må vi i første omgang delegere ud til medarbejderne og sige: værsgo, nu skal vi have nogle programmer. Der er ingen, der ønsker forhåndscensur. Men når programmerne så er lagt, og når de bliver udsendt, så hæfter hvert enkelt medlem af radiorådet for alt, hvad der er gået ud gennem kassen og over skærmen. Vi hæfter for det alt sammen, og det vil sige, at ved vor efterkritik må vi meget nøje gennemgå, hvad der er sket, for derved at tilkendegive over for medarbejderne, at vi ikke ønsker mere af den slags, for det kan vi ikke tage ansvaret for. Ellers er det meningsløst, at vi sidder der. Hvis vi har ansvaret for, hvad der bliver lavet, men ikke har lov til at sige: det dér vil vi ikke have, ja, så er det da klart, at det er meningsløst, vi sidder der. Så kan man bare fortsætte og så bryde sig pokker om, hvad vi mener.

Ansvaret for, at der bliver lavet programmer, ligger altså hos medarbejderne, det delegerer vi fra os, men ansvaret for, hvordan visse programmer har virket, kan vi aldrig lægge fra os. Det kan vi ikke delegere, ikke engang til den højeste embedsmand i Danmarks radio. Det må hvert enkelt radiorådsmedlem bære selv, og det må vi bære i fællesskab. Også bedømmelsen af program-

merne er vor. Det kan aldrig blive nogle mere eller mindre sagkyndige organer.

Må jeg her sige — det fremgår ikke så stærkt af ministrens redegørelse, som jeg ville gøre det, hvis jeg skulle skrive det: programudvalget i den gamle form er bortfaldet. Der sidder ikke nogen, som af nogle anses for at være mere kyndige, mere kloge, mere kvalificerede i kraft af, at de er kunstnere, åndskulturelle personer osv. De sidder der ikke mere. Der sidder kun radiorådets medlemmer, dem, som folketinget har valgt. Nu kan radiorådet ikke længere spørge en kunstner: hvad mener du om den udsendelse? Nej, det er radiorådet, der bærer ansvaret for den udsendelse. Hvorvidt medarbejderne vil drage kunstnerisk assistance ind i tilrettelægning af programmerne, står dem frit for, og det håber jeg der vil være midler til. Men når udsendelsen skal bedømmes, så skal radiorådet ikke spørge hverken den ene eller den anden kulturperson om, hvad hun eller han mener om disse udsendelser. Vi skal alene foretage vor egen vurdering, for ansvaret ligger hos os.

Jeg vil gerne drage en konsekvens, men først sige, hvad jeg mener med det. Det er folketingets repræsentanter, dem, man har valgt, der alene bærer ansvaret for, om radioens og tvs udsendelser generelt er for kedelige, for tunge, og om de eventuelt bør være noget mere muntre osv. Det er vort ansvar. Det er os, der skal sige, om vi mener eller ej, om der skal være mere klassisk repertoire, musik, litteratur, teater, til fordel for det mere modeluneprægede. Det er vort ansvar. Det kan vi ikke bede en eller anden ekspert tage stilling til. Det er os, der bærer ansvaret for det. Det er os, der bærer ansvaret for, om man i for høj grad går private interesser for nær, generer folk i deres virksomhed. Det er vort ansvar. Det kan vi ikke delegere til nogen andre. Om de holdninger, som programmerne har, ikke det enkelte program, men programmerne i en hel serie, serier for børn, serier for gamle, serier for unge osv., er nogle, der kan godkendes, det bestemmer vi, det har vi ansvaret for. Dér skal vi ikke spørge nogen sagkyndig af en eller anden art, for her er ikke tale om sagkundskab, her er tale om en politisk vurdering af, hvad det er, der foregår.

Her er det, jeg vil drage en konsekvens. Ungdomsudvalget bør formentlig nu ophæ-

[Erhard Jakobsen.]

ves, på samme måde som programudvalget er ophævet. Det kan ikke være sådan, at der sidder nogle, der har speciel forstand på, om programmer er egnet for unge eller ej. Det må dog ikke misforstås. Jeg så meget gerne, at der blev inddraget en masse unge i at lave programmerne. Jeg så meget gerne, at man dér, hvor 1 mill. børn og unge frivilligt henvender sig adskillige af ugens dage samt på søndagene, nemlig i idrætsforeninger, i ungdomsforeninger, hos spejder- og friluftorganisationer osv., var med til at bestemme, hvordan udsendelser for unge skulle laves. Men ansvaret for, om de derefter er lavet rigtigt, ligger hos hele radiorådet, og ikke hos nogle enkelte udvalgte pædagoger og andre, som forudsættes at have særlig forstand. Men det er jo en af de ting, vi selv kan bestemme, det inddrager jeg ikke ministeren i, for det er jo noget, vi selv er i stand til at klare ifølge reglerne.

Et par ord om folketingets indflydelse. Ministeren understreger nemlig stærkt, og det er også det, jeg gerne vil have understreget, at folketinget sandelig ikke er uden indflydelse. Det man, ved at fastsætte uafhængigheden værger sig imod, er, at en regering skulle kunne bestemme, at den eller den udsendelse skal komme for at gavne regeringen, eller at et større eller mindre flertal i folketinget kunne bestemme, at sådan og sådan ville man have noget bragt frem for at gavne politisk. Det må naturligvis ikke kunne ske. Men det er da klart, at folketinget har krav på at vide, hvad de folk, vi har sat i radiorådet, faktisk sidder og laver. Og her vil jeg spørge — og det har jeg talt med kulturudvalgets formand om, det vil han bringe videre — hvad med at lade kulturudvalget, altså først folketinget, få en beretning én gang om året?

Men det skal ministeren i og for sig ikke bebyrdes med. For ministeren siger jo selv: det er i og for sig ikke mig, det er radiorådet. Lad radiorådet i dette høje ting forelægge en beretning én gang om året, som drøftes i dette ting. Der kan man drøfte alt vedrørende Danmarks radio. Denne beretning går derefter i kulturudvalget, og dér kan man dykke nærmere ned i ting, herunder ting, som ikke er offentligt tilgængelige, men som et folketingsudvalg naturligvis må have ret til at blande sig i. Det er et forslag,

som jeg via min gruppe vil køre videre med.

Og så kommer diskussionen om det politiske. Der har aviserne jo fuldstændig misbrugt situationen, idet aviserne har skrevet, at diskussionerne i radiorådet er partipolitiske. Det er fuldstændig vrøvl. Man finder ikke ét ord om partier dér. At de er politiske, er da klart. Hvæd har man et styrelsesorgan til? Det er vel for at føre den politik, som organet skal føre. Mediepolitik, programpolitik, det er radiorådets opgave, det er vor pligt. Men naturligvis sidder man ikke og diskuterer socialdemokrater mod konservative, mod venstre osv. Det forekommer ikke i radiorådet. Det er igen den forkerte måde, radiorådet bliver refereret på. Enten bliver det slet ikke refereret, eller også bliver det forkert refereret. Hvis man ville sammenligne med det stenografiske referat, der desværre først fremkommer 14 dage efter mødet, så ville man opdage, at det næsten ikke er til at finde noget lighedspunkt mellem det stenografiske referat og det, der har stået i aviserne. Sådan foregår det.

Så kommer vi til det med styringen. I modsætning til, hvad hr. Arne Christiansen sagde, mener jeg, det er nødvendigt med publiceringsregler, og jeg vil selv tage initiativet til — jeg har for øvrigt gjort det på forhånd, i det gamle radioråd — at man i højere grad bruger de samme publiceringsregler, som i dag gælder for nyhedstjenesten, for på en lang række andre punkter er radioens øvrige udsendelser af nøjagtig samme karakter som nyhedstjenesten. Bl. a. mener jeg, at den bestemmelse, at ingen medarbejder må tage stilling i kontroversielle spørgsmål, der står i nyhedstjenestens publiceringsregler, og som blev vedtaget af radiorådet i 1964, i høj grad hører hjemme i publiceringsregler for Danmarks radio i det hele taget.

Endelig det lille spørgsmålstegn til ministeren. Det er med hensyn til ministerens personligt udtalte frygt for, at man skulle komme til at skade de sarte medarbejdere i Danmarks radio ved at lægge for megen kontrol på dem. Jeg gad nok vidst, hvad det er for kvaliteter ved Danmarks radio, ministeren dér ønsker at bevare. Er det børneudsendelsernes kække bemærkninger til børnene om, at i denne situation nytter det måske ikke at pjække, men eliers kunne man jo gøre det? Er det de små opfordringer

[Erhard Jakobsen.]

til at vende sig mod forældrene, til at vende sig mod skolen, til at strejke, alle disse små kække ting, man stadig væk ønsker at bevare i Danmarks radio, og er man bange for, at vi ved vor kritik skulle komme til at jage folk væk og sådan noget? Eller er det den række af uforskammetheder, der slynges ud mod arbejdsgivere i almindelighed og mestre i særdeleshed, uden at de besvares af nogen mestre osv., man ønsker at bevare? Er der virkelig nogen, der tror på, at en udsendelse bliver ringere, fordi der er mere end ét standpunkt og mere end ét synspunkt i den. Det er da vist stik imod det, vi normalt er gået ud fra herinde.

Tandløse vil udsendelserne blive, er der nogle der siger. Hvad er det for tænder, visse grupper gerne ser, Danmarks radio har? Det er de tænder, som bruges af visse medarbejdere til at sætte i kødet på personer og synspunkter, som man ikke selv kan lide. Det er det, tænderne skal bruges til. Men jeg skal rigtignok love for, at hvis gebisset bruges omvendt, så får piben en ganske anden lyd. Hvis f. eks. folkekirkens præster tillod sig at missionere bare 10 pct. af, hvad visse medarbejdere tillader sig at missionere for deres personlige synspunkter, så ville der blive et ramaskrig.

Nej, hvis jeg skulle have rådet, hvis jeg skulle have tilkendegivet noget personligt råd til de nye medlemmer, så ville det være dette: I kan være forberedt på det værste. På forhånd anbefaler jeg — vi forudsætter, jeg var minister — at se og høre så meget som muligt. Prøv at vide, hvad det er, I har med at gøre ved at overvære nogle af tv-udsendelserne og høre nogle af radioudsendelserne.

Lyt til, hvad folk siger rundt omkring i landet om Danmarks radios udsendelser, specielt dér, hvor man kan se svensk tv og tysk tv. Prøv engang at høre, hvad folk siger derude. Og så: vær forberedt på hvad som helst.

Her skal jeg slutte. Jeg skal spare et halvt minut senere, hvis jeg må bruge det nu. Jeg skal lige fortælle en lille historie om, hvordan Aktiv Lytterkomite blev modtaget ikke i pressen, men i Danmarks radio, ikke i de morsomme udsendelser, nej, den blev modtaget på den måde, at en præst læste et digt op, han havde lavet i anledning af Aktiv

Lytterkomité's fremkomst. Der var 5 vers i. Jeg kan ikke huske dem alle, men den sidste linje lød sådan: „Et vi ved, at efter dette liv havner vi alle i Erhard Jakobsens arkiv.“ Se, det havde været morsomt, hvis det var i „Hov-Hov“; det havde været morsomt, hvis det havde været i „Grimassen“; det var sådan set også morsomt der, hvor det forekom, det var folkekirkens repræsentant, pastor Møllehave, i udsendelsen om livets og dødens problemer. Det er muligt, det var ment som en hån mod Erhard Jakobsen og Aktiv Lytterkomité. Det var det ikke, men det var en hån mod de kristelige lyttere, der lukker op for denne udsendelse for at få drøftet seriøse ting, men i stedet for finder en præst, der på god kristelig vis skælder en politisk modstander ud i form af vers i sin udsendelse. Det er det, de nye medlemmer går ind til, hvis ellers de er aktive nok, og det håber jeg, de er.

Poul Dam (SF):

Da jeg ikke er præst i folkekirken, skal jeg ikke begynde at missionere, selv om det ærede medlem, der nys talte, nok lidt har misforstået, hvor alvorstynget kristendommen egentlig er. Den er ikke alvorstynget, og den handler med virkeligheden, sådan som den er både med himmel og med helvede, med godt og med ondt, og den handler også om hr. Erhard Jakobsen.

Hr. Arne Christiansen talte om det kontradiktoriske princip. Det holder jeg også meget af, og derfor vil jeg gerne begynde med nogle få bemærkninger til det ærede medlem hr. Erhard Jakobsen. Det er nødvendigt at komme med disse bemærkninger omgående, efter at hr. Erhard Jakobsen har talt, for hvis man venter en uges tid eller 14 dage eller 3 uger, så plejer vi at få at vide, at han ikke har sagt det eller ikke har ment det eller er blevet misforstået eller er blevet stenograferet forkert, eller at der er sket andre ulykker med det.

Jeg bemærkede blandt mange andre interessante ting én sætning, som jeg gerne vil fastholde. Hr. Erhard Jakobsen sagde, at der er forskellige serieprogrammer — dette er ikke et ordret citat, men det er en parafase på det — for gamle, for unge osv., og dem bør man følge, og så kommer det, der — så vidt jeg har fået ud af det — er et ordret citat:

[Poul Dam.]

„Om der så er holdninger, der kan godkendes, det bestemmer vi.“

Hr. Erhard Jakobsen nikker. Det var altså korrekt citeret, det var dejligt. „Holdninger, der kan godkendes“: her er vi jo altså ovre i det, som virkelig er problemet. Er det vor opgave i radiatorådet — idet jeg formoder, at „vi“ er radiatorådet, og „vi“ ikke er hr. Erhard Jakobsens anvendelse af pluralis majestatis — at godkende den ene eller den anden holdning, at fastslå, at der er visse holdninger, der ikke kan godkendes, og som sådanne ikke må komme til orde i Danmarks radio? Hvis dette er opfattelsen, kan jeg gerne fastslå, at så bliver vi aldrig enige i radiatorådet. Jeg håber, at der heller aldrig kommer noget flertal for det synspunkt, som hr. Erhard Jakobsen her repræsenterer. Radiorådet skal ikke beskæftige sig med at godkende holdninger, vi skal ikke beskæftige os med at finde ud af, om medarbejderne har den ene eller den anden anskuelse og giver udtryk for den ene eller den anden holdning. Vi skal beskæftige os med at skabe en samlet radio med en frihed og en alsidighed, som går langt videre.

Efter disse kontradiktoriske bemærkninger kan jeg måske gå over til at beskæftige mig med noget mere principielt end hr. Erhard Jakobsen.

Vi har nok ikke i tilstrækkelig grad i den kulturelle debat forstået, hvad det er, der er sket, ved at vi har fået massemediernes radio og fjernsyn. Vi har haft massemedier længe, lige siden bogtrykkerkunstens opfindelse, og vi har haft indflydelse på offentligheden igennem det. Men nu har vi altså fået nogle massemedier, som når ud til den største del af befolkningen, som altså er med til at skabe meget store befolkningsgrupper hverdag. Vi har ikke i tilstrækkelig grad beskæftiget os med, hvad det kommer til at betyde, hvad det er for en kulturel udfordring, vi her lever med. Det er en uhyre omfattende strøm af viden og oplevelse, som herigennem går ud til størstedelen af befolkningen.

Dette massemedium har vi altså besluttet os til her i folketinget at køre, ikke som en egentlig statsinstitution, men som en institution oprettet af staten og med en finansiering, som jo i øjeblikket er baseret på en li-

cens, der igennem finansudvalget godkendes af de politiske myndigheder.

Den form må det nu engang have. Vi kan ikke køre et massemedium af denne art på anden måde end igennem en sådan central institution, og vor store og vanskelige opgave er altså at få ledet dette på en sådan måde, at vi virkelig kan lære at leve med friheden, at leve med en aktivt udnyttet frihed, der så at sige ingen grænser kender. Dette er politikernes ansvar: at værne den absolutte frihed og at værne alsidigheden. Og jeg er i og for sig enig med dem, der har sagt tidligere i denne debat, at politikere bør være særligt egnede til netop at værne denne frihed. Hvordan skulle det ellers være i et demokratisk samfund, hvis ikke netop de demokratisk valgte politikere var frihedens repræsentanter og værnere?

Programudbuddet er massemediets indhold. Hvad der foregår inden døre er selvfølgelig væsentligt, men det er i denne sammenhæng kun væsentligt, for så vidt det påvirker den offentlighed, der modtager programmerne. Hvis stemningen inden døre er dårlig, således at programmerne bliver ringe, hvis der er en dårlig økonomi, så det også ødelægger programmerne, så rammer det offentligheden, og så skal man tage det med. Men massemediets væsen er det samlede programudbud.

Her er nok den anden side af massemediets natur, som man lige skal have med, og det er dette, at skal massemediet kunne anvendes i frihed og til frihed, så er det væsentligt, at seere og lyttere er kritiske, har en holdning til dette at modtage, som gør, at der ikke kan manipuleres med dem, at de altså ikke bare sidder passivt og sluger, hvad de får i hovedet. Vi har vel næppe i tilstrækkelig grad indført en sådan opdragelse til at modtage, hvad massemediet giver, i vor skole, og vi har vel heller ikke fået særlige bidrag fra den ellers så udmærkede presse på dette område, idet pressen i alt væsentligt interesserer sig for det mere sensationsprægede, som jo altid kan findes i de forskellige underholdningsprogrammer, i de forskellige mediepapers private eksistens, i de breve, som kommer frem det ene og det andet sted, og som naturligvis siver videre. Hvorfor i alverden skriver man for resten breve, hvis det ikke var meningen nogen

[Poul Dam.]

skulle læse dem? En virkelig opdragelse til at modtage, til at benytte sig af det store tilbud, som massemediet giver, deltager pressen ikke ret meget i, og radio og fjernsyn gør det for så vidt heller ikke.

Man taler så meget om kommunikationsproblemer og kommunikationskløft og sådan noget; det har der været talt om også tidligere i denne debat. Her tror jeg nok, man med rette kan sige, at radio og fjernsyn har meget at lære endnu. Både det talte ord er for vanskeligt, det er for svært at forstå, og billedet er for svært at forstå. Hr. Lembourn havde den opfattelse, at billedet var noget nemt, det gled uden videre ind i folk, det var let at opfatte. Det tror jeg er en total misforståelse. Jeg tror, at et meget stort antal af de billeder, som vises på skærmen, ikke forstås af modtagerne på den måde, som det var tænkt af producerne. Det er langt sværere at se på billeder, end man normalt tænker sig. Jeg har i mange år diskuteret fjernsynsudsendelser med mine højskoleelever og konstateret, at adskillige af de billeder, som jeg selv fik en række associationer ved, fordi jeg vidste, hvad de forestillede — jeg kunne tømme dem, som det hedder i fagsproget — var uforståelige for unge mennesker, der var en 20-25 år yngre, end jeg selv var.

Der er en række kommunikationsproblemer, hvor begge sider har noget at lære. For kommunikationen er det jo også væsentligt, at radio og fjernsyn bliver virkelighedsnære. Det betyder ikke, at de, som det er blevet sagt for nylig, skal være virkelighedens spejl, men de skal have et sådant forhold til virkeligheden, at de kan være med til at fortolke virkeligheden, uddybe den og berige den. Virkeligheden forstået som det, der er nært ved de mennesker, som er modtagere af radioens og fjernsynets programmer. Alt for meget er måske for fjernt til, at der kommer den forbindelse mellem modtagerne og senderne, som skal til, for at der kan være tale om en virkelig kommunikation.

Man skal fortolke virkeligheden, og når man skal fortolke virkeligheden, så skal man også være med til at forandre virkeligheden. Det er et demokratisk massemediums naturlige opgave at være et led i den demokratiske proces, det vil sige ikke alene i debatten, men også i den udvikling af sam-

fundet, som stadig foregår. Det er demokratiets væsen, at der til stadighed sættes spørgsmålstegn ved de institutioner, vi har, ved de forhold, vi har. Radioen og fjernsynet skal være kritisk, skal være samfundsændrende, hvis det overhovedet skal være demokratisk. I det øjeblik man kun ville være, som man siger med et dårligt udtryk, samfundsbevarende, så ville man ikke opfylde den naturlige opgave i et demokrati — men for resten, man kan ikke bevare det danske samfund, hvis man ikke til stadighed er kritisk, for det ligger i det danske demokratiske samfunds væsen, at kritikken er en central del i det, og i dette skal radio og fjernsyn spille en vigtig rolle.

Der ligger i det, jeg lige har sagt, at den modsætning mellem det samfundsbevarende og det samfundsnedbrydende, som folk ofte opstiller, er en falsk modsætning. Der er ikke noget, der er samfundsbevarende i god forstand, hvis det ikke samtidig er med til at nedbryde de dårlige ting, vi har i samfundet. De to ting hænger sammen, og her synes jeg radioen og fjernsynet løser opgaven på mange udmærkede måder.

I den opdragelse til at forstå mediet, som jeg snakkede om før, skal der også være en opdragelse til at sortere og vurdere, og det vil bl. a. sige til at kritisere de skjulte vurderinger, der findes i meget underholdningsstof og i meget nyhedsstof — i meget nyhedsstof, hvor man ikke i tilstrækkelig grad gør rede for, hvor nyhederne kommer fra, hvem der står bag dem, og i den underholdning, som meget ofte har et reaktionært indhold eller er med til at gøre forskellige mere eller mindre betydningsfulde personer meget kendte og populære. Jeg ved ikke, hvad der skal gøres ved det, jeg spørger bare.

Der er fronter, der er truede på radio- og fjernsynsområdet. Vi skal åbenbart efter 1. april ikke mere have Orientering. Jeg tror, det er et stort tab for mange, jeg tror, der vil komme et stærkt krav om, at et program af denne type stadig væk skal eksistere. Der har også været tale om, at program 2 var truet. Det debatstof, det kulturstof, det politiske stof, som program 2 giver, er væsentligt, for at massemediet kan være med til at løfte og udvikle vort samfund. Og så er der naturligvis nogle, der truer det fortrinlige program, der hedder P 4 i P 2, som børne-

[Poul Dam.]

og ungdomsafdelingen får megen ros for, et program, som har en meget stor kommunikationskvalitet; det taler til sine lyttere, der er en mediebevidsthed hos både senderne og modtagerne, som man ellers ofte savner inden for radioen.

Endelig er der truslen om besparelser, og dermed skal jeg slutte. Man siger, at der må spares, der bruges for mange penge. Dertil skal jeg blot sige, at de udsendelser, som virkelig høster bifald hos lyttere og seere, det er de udsendelser, der er ofret meget på på kvalitetsens område. Kvalitetsudsendelser kan næsten være så krævende som helst, hvis kvaliteten virkelig er gennemført. Og så er de dansk producerede udsendelser nødvendigvis dyrere, men egentlig er det kun dansk producerede udsendelser, der virkelig kan få betydning for modtagerne. De udenlandske udsendelser bliver nødvendigvis altid overfladiske.

Jeg håber, at vi får en spændende tid i radioen i de kommende fire år — ja, det kan jeg næsten være sikker på — og jeg håber, at besparelserne ikke vil forhindre os i at udnytte mediet så godt, som befolkningen har krav på.

Bracher (KrF):

Radio og fjernsyn er et medium, som når ud til hele folket, helt ud til afkrogene af vort land, ja, ud over hele verden, og det er en af de ting, som også debatteres af hele folket. Derfor er det en naturlig ting, at det også tages op her i folketinget til debat med regelmæssige mellemrum.

Det er et gode, synes jeg nok, at det ikke er et statsforetagende, men at det er en selvstændig, offentlig institution, som det nævnes, der ledes af et uafhængigt råd. Sådan skulle det være, og sådan håber vi at det bliver, for i det nye radioråd, hvor der altså nu skal sidde 26 medlemmer, har man en repræsentation af 9 politikere, dernæst 12, som skulle være forbrugerrepræsentanter, og desuden repræsentanter for medarbejdere. I ministerens redegørelse står der udtrykkeligt „forbrugerrepræsentanter“, men det er jo et spørgsmål, om det virkelig bliver forbrugerrepræsentanter, der kommer til at sidde på de 12 stole. Vi vil håbe, at det virkelig bliver sådan i det nye radioråd.

Der er nogle af lytterorganisationerne,

som meget let kommer i klemme, når det gælder valg til radiorådet. De politiske lytterorganisationer har let ved at få repræsentanter ind på deres pladser, men det bliver ofte politikere, og ofte er det oven i købet retræteposter for politikere. Men hvordan klarer de upolitiske det? De er afhængige af de politiske partiers nåde.

Jeg kan nævne Kristelig Lytter- og Fjernseerforening, som jo er vor største lytterorganisation herhjemme, og i hvis repræsentantskab og Københavnsstyrelse jeg har siddet. Det er en landsforening, der nu tæller 120.000 medlemmer, og som stadig har stigende tilgang ikke mindst af unge. I mange år har denne lytterorganisation været underrepræsenteret. Der var mange år, hvor man kun havde én repræsentant. Kun ét parti havde givet en plads til en repræsentant for KLF. Ved sidste valg var der et andet parti, der tilbød endnu en plads, og i den periode, der nu er gået, har der altså siddet 2 repræsentanter for Kristelig Lytter- og Fjernseerforening. Det er klart, at man mener ude i medlemsskaren, at når rådet nu forøges, så ville det også være naturligt, at man fik en forøget repræsentation i rådet. Desværre ser det ikke ud til, at det kan blive tilfældet. Måske bliver resultatet endda det, at vi denne gang kun får én plads i radiorådet. Det mener jeg er meget, meget forkert.

Hr. Lembourn sagde, at det nye radioråd giver de politiske partier større indflydelse. Ja men er det meningen, at det skal være politisk indflydelse? Er det ikke sådan, at det netop skulle være forbrugerne, der kunne gøre deres indflydelse gældende gennem radiorådet? Sådan er vi mange der ser på det.

Det er tilfredsstillende for os i Kristelig Lytterforening kristeligt folkeparti — ja ja, de to er næsten identiske — at radiorådet nu bliver programråd, ikke bare sådan at en lille del af rådet nedsættes som programudvalg. Det skulle give større mulighed for mere alsidighed, vel at mærke hvis der også dér kom folk ind udefra og ikke bare her fra folketinget.

Vi er også godt tilfreds med det radionævn, der nu kommer, som ikke alene kan foretage berigtigelser, men også modtage klager. Jeg er sikker på, at der nok skal komme klager. Det er at håbe, at det bl. a.

[Bracher.]

kan medføre mere renfærdighed i radio og fjernsyn. Der har været nævnt sproget her. Jeg skal ikke gentage det, men mange anker over, at man i radio og tv hører for dårligt sprog, for dårlige udtryk. Man må jo være klar over, at dette medium påvirker meget stærkt, påvirker børn, påvirker ungdom; man skulle have så megen ansvarfølelse, at man i så stor udstrækning som muligt brugte et rigtigt og godt sprog.

Alsidighedsprincippet vil jo fortsat eksistere, som det har gjort hidtil ifølge loven, og det er at håbe, at princippet virkelig vil blive ført ud i livet. Der er mange områder i vort land, som endnu ikke på rette måde har været tilgodeset, når det gælder udsendelser i radio og fjernsyn. Jeg tænker bl. a. her på frikirkefolk i Danmark, som jo også er en del af den danske befolkning, men som kun i meget ringe udstrækning har været tilgodeset med udsendelser i radio og fjernsyn.

Vi har i vor radio mange gode kirkelige udsendelser, men jeg synes nok, man ofte i de debatter, der udsendes, som kan være interessante, og som kan være gavnlige og nyttige, mangler den kristne islæt, mangler repræsentanter for folkekirke og frikirker, som også kunne fremsætte deres syn på det, der foregår i vort land.

Vi vil fremover være meget opmærksom på, om alsidighedsprincippet tilgodeses. Mindretallene må også have ret til at komme frem; ikke bare nogle mindretal, men alle mindretal, sådan at ingen bliver glemt.

Må jeg lige nævne børne- og ungdomsudsendelserne. Det er et område, som gang på gang har været fremme i debatten. Jeg tror nok, man kan sige, at der er sket en bedring, men det er vel, fordi der har været stærk kritik af dem. Man oplever stadig væk mange udsendelser inden for denne afdeling, som har en negativ og nedbrydende virkning. Man er negativ over for hjem og familie, over for skole, over for samfund. Her er nok noget, som det var værd at se på.

Jeg vil nævne decentraliseringen, som vi synes er et gode, at man får oprettet disse programråd ude omkring i amterne. Det er naturligvis vort håb, at netop det bliver stedet, hvor forbrugerrepræsentanterne kan gøre deres indflydelse gældende.

Det vil jo også komme til at betyde, at det hele får en meget større berøringsflade med befolkningen. Vi er altså positive over for dette, men som det er sagt af hr. Niels Helveg Petersen, er der så mange uklare ting i det, at man endnu står tøvende. F. eks. har vi, som det også blev nævnt, her i København og på Frederiksberg været forbavset over, at der ikke gives mulighed for oprettelse af et råd her i hovedstaden. Når disse programudvalg oprettes rundt omkring, regner vi ikke med, at lyttermøderne dermed skal forsvinde. Jeg tror, det har en meget stor betydning, at radioens folk på skift kommer ud til de forskellige steder i landet og får den direkte kontakt med lytterne. Det har jo gang på gang vist sig, at det har meget positiv virkning.

Radio og tv er i dag en del af livet i Danmark, og det er, som jeg sagde, medier, der øver stor indflydelse på seere og lyttere, på børn, unge og ældre. Det er vort håb, at der vil findes større ansvarfølelse, når det gælder radiomedarbejderne. Man taler om den farlige radio. Det må den gerne være, den må gerne påvirke, bare ikke ensidigt. Det er vigtigt, at der er kontrol, og at der i alt fald ikke øves censur. Det må der naturligvis ikke, men der bør være en efterkontrol af de udsendelser, der har været, så man af dem kan lære noget for programlægningen fremover.

Vi håber, at der i det nye radiatoråd vil være mulighed for, at der kan ske en styring på en sådan måde, at dansk radio og fjernsyn kan blive endnu bedre, end de har været indtil i dag. Ansvarer kommer til at hvile på det udvidede radiatoråd. Vor frygt består altså i, at det bare bliver en afspejling af folketinget uden virkelig deltagelse af forbrugerrepræsentanterne. Vi er spændt på at se, hvordan det udvikler sig.

Fuglsang (DKP):

Jeg vil også begynde med at takke ministeren for den ret så konkrete redegørelse, vi har fået. Jeg kan sige, at den for mit vedkommende er faldet på et noget mere tørt sted end hos så mange af de andre, der har haft ordet, fordi netop mit parti, kommunisterne, er det eneste, som ikke er repræsenteret i radiatorådet, og altså det eneste, som hverken på den ene eller på den anden måde har mulighed for direkte at deltage i det

[Fuglsang.]

arbejde, der udføres i Danmarks radios højeste instans.

Hvad selve Danmarks radio angår, så fremgår det jo, at den både i sin formelle opbygning, i sin ledelse og med hensyn til sin økonomi stadig væk er en formelt uafhængig institution. Når jeg siger formelt, så er det, fordi jeg ikke mener, det er rigtigt, hvis man derudfra drager den konklusion, at radioen er neutral eller upartisk. Det er den selvfølgelig ikke, og det kan den selvfølgelig heller ikke være. Når jeg nu skal prøve at vurdere radioen og dens virksomhed, vil jeg derfor gøre det ud fra mit syn på det samfund, radioen virker i, som helhed.

Det er naturligvis politik — ikke nødvendigvis partipolitik, men ofte klassepolitik — som er skyld i, at vi ofte, sådan som vi konstant måtte det under krigen f. eks., må ty til svensk radio for i afgørende situationer som f. eks. omkring debatten forud for tilslutningen til fællesmarkedet eller i andre udenrigspolitiske spørgsmål at få lidt mere at vide om det, der sker omkring os og altså i visse tilfælde sker med os. Det er altså ikke ubetinget medarbejdernes skyld, at dette sker. Jeg vil dog samtidig sige, at jeg ikke helt vil frikende medarbejderne. Det gælder vel også for dem, at det, som munden løber over med, i mange tilfælde også er det, som hjertet er fuldt af. Det gælder især nyhedsformidlingen, og jeg er bange for, at denne nyhedsformidling ikke i højere grad, end tilfældet hidtil har været, vil leve op til kravet om alsidighed, efter at Orientering nu skal forsvinde. Jeg er bange for, at det modsatte let kan gå hen og blive tilfældet.

At radioen er et politisk instrument, og at den betragtes som sådan, ses på mange måder. Nu må jeg erkende, at hr. Erhard Jakobsen i dag ikke alene talte om folk, der gik uden om den varme grød, han synes selv at være lidt bange for at komme den alt for nær; men det er vel næppe tilfældigt, ej heller for demokratiets skyld, at det mest yderliggående højre, sådan som netop folkene omkring Aktiv Lytterkomité, netop er så

aktive for at rense radio og fjernsyn for det, man kalder venstreelementer — det vil sige folk, der er til venstre for dem selv, og det er jo slet ikke så lidt. Under besættelsen taltes somme tider om et sammenrend af chauvinister og kommunister, og det gik som bekendt dengang fra kommunisterne til den konservative Christmas Møller. Dette „til venstre“ for Aktiv Lytterkomité er tilsyneladende i dag et lige så bredt forum.

Nu tales der om folk, der angriber det, man kalder personligheder. Det synes f. eks. at være folk, der afslører multinationale danske koncerner og deres gerninger, f. eks. i Afrika, som tilfældet var over for A. P. Møller og den måde, han drev sine plantager på. Det synes også at være sådanne folk, som på den ene eller anden måde konkret peger på uheldige forhold på danske arbejdspladser. I begge de to nævnte tilfælde, som jeg tænker på, førte det til afskedigelser af medarbejdere. Det viser jo i et lynglimt, hvem der har magten bag Danmarks radio, og viser også, at man vil bruge denne magt.

Med hensyn til forholdene på de danske arbejdspladser overhovedet, så er det absolut ikke mit indtryk, at de indtager en for stor plads i Danmarks radios udsendelser; tværtimod, det forekommer mig, at det modsatte er tilfældet. Når vi taler om arbejderne og arbejdspladserne, så drejer det sig dog om halvdelen af landets befolkning, og medregnes funktionærerne, så udgør lønmodtagerne over $\frac{3}{4}$ af landets befolkning, vel at mærke den del af befolkningen, der skaber en væsentlig del af landets materielle rigdomme, også dem, som er selve grundlaget for radioens og fjernsynets virksomhed, hvad enten det drejer sig om nyhedsformidling, om oplysning eller de kulturelle udsendelser. Det er min mening, at radioen langt mere, langt mere direkte og langt hurtigere bør gå ind med oplysninger og debat med hensyn til forholdene på arbejdspladserne og de forhold, hvorunder arbejderne lever. Det gælder f. eks. sikkerhedsproblemerne. Det er mit indtryk, at man bør være langt hurtigere, når det gælder oplysning og debat

[Fuglsang.]

om en hel række stoffer, som nu viser sig at være sundhedsfarlige. Der gælder det samme med hensyn til tempo og arbejdsforhold, hvor man efter min mening er nok så tilbageholdende, fordi man nødvendig vil genere arbejdsgiverne og de nok som bekendte store personligheder.

Et klart indtryk af radioens og fjernsynets klassekarakter synes jeg arbejderne oplever forud for hver eneste overenskomstsituation, eller hver eneste gang en dyrtidsregulering træder i kraft og dyrtidsportioner forfalder. Når sådan noget sker, så dukker de op som trolde af æsken, hele rækken af såkaldte nationaløkonomer, økonomiske vismænd og bankdirektører med nationalbankdirektøren i spidsen, og søger at skabe modsætninger mellem arbejderne og deres berettigede krav og så den øvrige befolkning. Men hvor meget ser og hører man til de arbejdere, de pensionister og andre mennesker, som skal have lønningerne til at slå til til skat, husleje, mad, klæder osv.? Her er der et afgjort klassemæssigt hul med hensyn til radioens udsendelser.

Det, som gælder i almindelighed, gælder ikke mindre, hvis vi tager ungdommen som ungdomsgruppe. Der er naturligvis ungdomsudsendelser og børneudsendelser, og jeg har såmænd ikke noget som helst imod, at denne ungdom også interesserer sig for Top Ti og den slags ting, men man bør i højere grad, end tilfældet er, huske, at de unge har andre interesser, andre behov i deres liv og andre krav. Der har i de senere år ofte været klaget over, at ungdommen er afpolitiseret, man har kunnet påvise, hvordan de politiske ungdomsorganisationer går tilbage i medlemstal, og der er såmænd også nogle, der giver en del af ungdommen skylden for den ringe valgdeltagelse. Det forhold, at ungdommen afpolitiseres, kan aldrig være noget, som gavner en demokratisk udvikling. Jeg mener, at de politiske ungdomsorganisationer yder en meget stor og meget nyttig indsats netop i retning af en demokratisk udvikling, men man kan ikke sige, at dette i særlig grad er kommet til udtryk i radioen og fjernsynet, hverken ved at man lader ungdommen deltage i tilrettelæggelse af udsendelser, eller ved at man inddrager ungdommen fra de forskellige grupper i

konkrete debatter om bestemte emnekredse af speciel interesse for ungdommen.

Jeg vil lige til slut sige, at det meste af det, jeg har fremdraget, er ting, som efter min mening er negative, men jeg vil ikke dermed sige, at jeg såmænd ikke også har haft mange gode timer sammen med Danmarks radio, for det har jeg som så mange andre mennesker i dette land. Men jeg har fundet det rigtigt at fremhæve det, jeg har gjort, for at vise, at dette massemedium, som radioen er, i sidste afgørende instans er og virker som et politisk instrument. Derfor har jeg også fundet det rigtigt at pege på den rolle, det kunne og burde spille i en demokratisk, progressiv udvikling i vores land.

Ib Christensen (DR):

Der tales om pressen, radio og tv som den fjerde statsmagt, og ét er givet, at informationsmagten betyder uendelig meget. Det bekræftes gennem de undersøgelser, der er foretaget, ikke mindst af de senest publicerede, at netop tv og radio — navnlig tv — har en kolossal indflydelse direkte på meningsdannelsen. Dette er den dybere baggrund for det politiske slagsmål, der sker i radiatorådet og nu i dette ting, og den politiske interesse, som magthaverne har også i andre lande for at sikre sig kontrollen med dette magtfulde medium.

Når ministeren på den ene side — nemlig side 5 i sin redegørelse — siger, at man har overdraget fra dette tings side gennem loven den suveræne ledelse af institutionen på programområdet til et uafhængigt radiatoråd; og på den anden side siger, at indirekte har folketinget indflydelse på ledelsen gennem dette, at man sikrer sig udpegelsen af repræsentanterne, så har man her i og for sig en afsløring af den hulhed, der er omkring hele dette spil. Det viser sig nemlig, at når der skal drøftes sendetider, og hvordan man skal orientere befolkningen politisk forud for et valg, folkeafstemning el. lign., så kommer jernnæven frem i fløjlshandsken, så bliver det efter en aftale direkte med de politiske partier, og det bliver direkte de politiske partier, der får indflydelse på, hvordan orienteringen skal ske. Dermed afsløres hele dette komediespil.

Danmarks radio må jo være et monopol,

[Ib Christensen.]

alene af tekniske grunde, med det begrænsede antal sendekanaler, vi har her i landet. Man kunne diskutere, om man skulle have et alternativt radio og tv, men det burde i så fald være en betingelse, at hverken pengemagt eller dagspressen får magten over et sådant alternativt tv. At pengemagten, at kapitalmagten ikke skal have magten derved, siger sig selv, da det ikke som i USA f. eks. skal være dem, der har kapital, der bestemmer over meningsdannelsen. At dagspressen heller ikke bør have eneretten, kan man slutte deraf, at det ville svare til, at man lod olieselskaberne få monopol på at levere atomkraft. Derfor bliver den rigtige løsning nok, at vi sikrer en selvstændig Danmarks radio, en selvstændig Danmarks radio, der heller ikke skal have sin licens og sine indtægter og sit budget godkendt af finansudvalget, der jo øver en indirekte økonomisk — og dermed på længere sigt medvirker til også på dette område at øve en politisk — kontrol med Danmarks radio. Altså en Danmarks radio, der er politisk uafhængig af de politiske instanser, som det er en af Danmarks radios fornemste opgaver at holde et vågent og et kritisk øje med. For det forargelige er jo, at de folketingspolitikere, der skal kritiseres, som offentligheden skal føre kontrol med, og som ikke mindst Danmarks radio på offentlighedens vegne skal føre kontrol med og overvåge på en upartisk måde, de sidder i radorådet og dirigerer. De sidder og bestemmer programpolitikken, de sidder og bestemmer ansættelsespolitikken, de sidder og bestemmer, hvem der skal forfremmes, og hvem der ikke skal forfremmes. Dette er er det forargelige.

Hvordan kan man da sikre sig mod dette? Ja, kristeligt folkepartis repræsentant var inde på noget med forbrugerrepræsentanter. Med al respekt for Kristelig Lytterforenings 120.000 medlemmer, så kan det nu ikke være sagen. Nej, sagen må være, at vi må have et radoråd, der er direkte valgt af forbrugerne, hvad enten de er medlemmer af en lytterforening eller ikke. Med andre ord, at licensbetalerne direkte vælger Danmarks radios ledelse, og at man altså slipper for denne sammenblanding af lovgivende magt, til dels udøvende magt og informationsmagt, som det nuværende system repræsenterer, og som jo bliver forværret, hvis den

lov træder i kraft, som skulle træde i kraft den 1. april.

Derfor kommer, at vi må have fuldstændig offentlighed omkring programpolitikken; radorådets møder må være fuldstændig offentlige, og vi må have offentlighed også omkring ansættelsespolitikken og forfremmelsespolitikken. Inden for forsvaret har man et særligt system, hvorefter der sker en tilfældig til en slags objektiv vurdering, og noget lignende kunne man eventuelt tænke sig for at undgå politisk protektion i ansættelsespolitikken inden for Danmarks radio.

Det drejer sig også om at sikre alsidigheden. Det drejer sig om at sikre alsidigheden kulturelt og politisk, og en af de ting, der rent fysisk kommer i vejen, er selve tidsbegrænsningen. Det må unægtelig være vanskeligt f. eks. for tv-avisen, når den har 6 minutter til rådighed, fyldstgørende at dække en hel dags forhandlinger i dette ting, hvor måske 3, 4 eller 5 betydningsfulde lovforslag har været til førstebehandling, og hvor 10-11 ordførere og måske en del såkaldte menige medlemmer har haft ordet. Man kan levende sætte sig ind i problematikken.

Det, jeg derfor kunne tænke mig, var, at man udvidede sendetiden, den politiske orientering, også i erkendelse af den tillidskløft, der eksisterer mellem dette ting og store dele af befolkningen. I BBC har man et program, man kalder Parliament Today, hvor man giver en grundig orientering om, hvad der er sket i det britiske parlament den samme dag. Noget lignende kunne man tænke sig her. Det behøver ikke at ligge på de bedste udsendelsestidspunkter, det må gerne være sent; bare det bliver således, at de, der interesserer sig for politik — og dem er der trods alt flere og flere af — kan få en grundig orientering og ikke denne lapidarske orientering, som den nuværende begrænsede sendetid ofte gør til det eneste mulige.

En anden ting, som jeg gerne vil foreslå, er, at man ligesom i Holland giver regelmæssig sendetid til de politiske partier. Ligesom de politiske partier får adgang til i pressen at levere deres politik på den måde, de ønsker det, nemlig gennem selvstændigt skrevne artikler og kommentarer, lige så vel bør det være således, at de regelmæssigt — også uden for valgkampens tid og folkeaf-

[Ib Christensen.]

stemningskampagners tid — får mulighed for at kommunikere med befolkningen, således at befolkningen ikke kommer i den situation, at de under en hektisk valgkamp på to eller tre uger pludselig opdager, at der findes en hel del partier, hvis synspunkter de aldrig fik at høre, for de var ikke repræsenteret i folketinget og kom derfor højst to gange om året til orde i Danmarks radio, og pludselig opdager, at der er en hel masse politiske alternativer. Jeg tror, at en af de ting, der har medvirket til det kaotiske i den sidste valgkamp og folks hurtige meningsskift, simpelt hen har været, at man havde forsømt den direkte politiske kommunikation fra de politiske partier via Danmarks radio til befolkningen. Ikke i stedet for den politiske orientering, naturligvis ikke, men således at man, ligesom man har fast spalteplass i visse dagblade, også kunne få sendetid i Danmarks radio. I Holland, hvor man i højere grad end her i landet har respekt for de politiske mindretal, har man i mange år haft en sådan ordning, og det burde også gennemføres her.

Den anden side af sagen er medarbejdernes ytringsfrihed, og her gælder det at undgå manipulation og ensidighed. Flere ordførere har hver ud fra deres forskellige synsvinkler været inde derpå. Jeg vil godt om dette begreb ensidighed sige, at det er naturligvis ensidigt, hvis man kører en serie om arbejdsmarkedspolitik og kun hører den ene af parterne, hvad enten det er arbejdsgiverne eller arbejdstagerne, og udelukkende lader den komme til orde, måske med forkerte påstande, ikke giver lejlighed til dementi og i udsendelse efter udsendelse kun repræsenterer det ene synspunkt. Men det er nøjagtig lige så ensidigt, når man laver nogle lukkede udvalg af etablerede erhvervsorganisationer, der kører f. eks. landbrugsudsendelser i radioen — bare tag det som eksempel — hvor radioen fungerer som et forlænget PR-instrument for landbrugsrådet eller lignende kredse. Det er nøjagtig lige så ensidigt, nøjagtig lige så uforsvarligt. Det er ikke nok at sige, at alsidigheden kan man få derved, at man har både underholdende udsendelser, venstreorienteret orientering om arbejdsmarkedets forhold og måske højreorienteret orientering om visse erhvervsforhold. Nej, alsidigheden må være inden for de enkelte

emnekredse, således at man får alsidigheden frem, både når det drejer sig om arbejdsmarkedets forhold, og når det drejer sig om landbrugsforhold og andre erhvervsforhold. Just deri må alsidigheden bestå.

Det er selvfølgelig en af radiatorådets opgaver at sikre, at denne alsidighed finder sted, men ikke at lukke munden på medarbejderne, for selvfølgelig skal de, hvis det er kvalificerede kommentatorer, have adgang til at give deres mening til kende, også med hensyn til dansk indenrigspolitik, selv om jeg som repræsentant for et parti, der før den 4. december 1973 ikke var i folketinget, nok kunne undre mig lidt over, at en eller to indenrigspolitiske kommentatorer kunne komme til orde to-tre gange om ugen, mens jeg fik chancen måske højst to gange om året. Men det var jo et led i de politiske des-siner, som det politiske radiatoråd udstikker og fremdeles vil udstikke — i endnu højere grad hvis den nye lovs ikrafttræden ikke bliver udsat.

Jeg skal endelig sige med hensyn til dette dødssyge projekt med de amtsvalgte repræsentanter: tag dog i hvert fald og udsæt det afsnit af loven. Det er jo simpelt hen bare at give nogle ben ud, det er noget, der ingenting betyder, de har jo ingen kompetence. Lad os i hvert fald få det strøget af loven, hvis ikke folketingets flertal vil gå med til at udsætte lovens ikrafttræden, som det burde, så vi kunne få loven virkelig gennemarbejdet og få en lovgivning, der kunne sikre mod politisk manipulation og også sikre friheden i æteren. Lad os få det element væk.

Jeg kunne tænke mig, at det blev erstattet af noget andet, nemlig offentlige lytter- og seermøder rundt omkring i landet, ikke bare disse møder, hvortil man inviterer nogle lytterforeninger og nogle erhvervsorganisationer osv., men hvor den almindelige seer jo aldeles ikke får lov til at være med og diskutere tingene direkte med Danmarks radios medarbejdere. Hvorfor kan man ikke lave disse møder offentlige, hvorfor er det altid og i enhver sammenhæng det etablerede, der hele tiden bekræfter sig selv?

Mit parti har ikke megen sympati for dette system. Vi ønsker ikke hverken manipulation eller begrænsning af ytringsfriheden og heller ikke, at dette ting direkte eller indirekte tiltvinger sig en politisk kontrol, som det ikke har ret til at tiltvinge sig. Vi

[Ib Christensen.]

mener derfor, at løsningen består i, som jeg her har nævnt, at man sikrer et radioråd, der har sit mandat direkte fra det danske folk, at man sikrer alsidigheden gennem offentlighedsprincippet, og at man sikrer på denne måde en kulturel og politisk alsidighed, som i dag ikke kendes i den udstrækning, det ville være ønskeligt i Danmarks radio.

Poulsgaard (FP):

Hvad er der galt i Danmarks radio og tv? For noget galt er der. Efter min gæsteptræden i tvs Week-end Sex er jeg blevet bestormet med henvendelser fra folk, som har bedt mig prøve på at ændre lidt ved tilstandene ude i Gyngemosen. Et ønske, jeg her ved vil prøve at efterkomme. Jeg kunne tænke mig, at radio og tv var, som følger — her vil jeg lige indskyde, at jeg ikke taler på mit partis vegne, men udelukkende for egen regning:

Radios og tvs opgaver er at bringe folkelig oplysning og underholdning, ikke for enhver pris at provokere. Når jeg taler om provokation, så tænker jeg på sådan noget som Trilles vise om øjet, som efter min mening var en klar overtrædelse af blasfemibestemmelsen. Lillejuleaften 1972 var der en udsendelse om julemandens sexliv. Hvad formål tjener den slags? Det kunne være interessant at høre disse såkaldte pædagogers mening. Ligeledes bliver det svært at overbevise mig om, at en ballet vinder i kunstnerisk henseende ved, at den danses nøgen.

Der er et gammelt ordsprog, som siger, at flere kokke fordærver maden. Det tør nok siges at være tilfældet ude i Gyngemosen, hvor kvaliteten i udsendelserne er faldet i takt med flere ansættelser, hvilket man ser af det forhold, at næsten alle, der kan, ser enten svensk eller tysk tv.

Radio og tv kan ikke bruge den undskyldning, at man jo kan lukke for kassen. Det er jo ikke derfor, man betaler licens. I modsætning til aviserne, som skal konkurrere om publikums gunst, har Danmarks radio jo et dejligt monopol. Det forpligter til ikke bevidst at trampe på et stort flertals ønsker og kulturværdier. Mindretallet skal der også være plads til, men ikke som nu, hvor hver lørdag og søndag aften næsten er forbeholdt den såkaldte kulturelite.

Der skal spares inden for radio og tv, og jeg vil da gerne give et par gode råd med. Jeg ved ikke, hvor meget skoleudsendelserne bliver benyttet, men mine to børn, der går i 3. og 5. klasse, har aldrig gennem skolen stiftet bekendtskab med disse udsendelser. For nylig kunne man i aviserne læse, at radioen var taxiernes største kunde. Når man aflægger besøg i den kæmpebygning derude i Gyngemosen, får man ikke just det indtryk, at det er travlhed, der er mest fremherskende. Ligeledes slår det én, at alle kan ringe gratis i Københavnsområdet, og med alle de ansatte bliver det nok en anselig regning.

Indtil for et par år siden var det sådan, at politikerne fik penge for at medvirke i udsendelserne, og det sjove var, at hvis en hr. Krag og en hr. Hækkerup diskuterede, fik hr. Krag dobbelt så meget som hr. Hækkerup, fordi han havde en akademisk eksamen. Min egen medvirken i omtalte udsendelse indbragte for 3 minutter næsten 700 kr., en god timeløn. Da folk med embedsekassen oppebærer det dobbelte, får de såkaldte sexprofeter en god timeløn for deres nedbrydende virksomhed.

Vi har nylig i Sverige set, at nøgenløberne også vinder indpas i tv. Jeg vil gerne her bebude, at jeg vil fortsætte kampen mod en omsiggribende fremstilling af nøgne mænd og kvinder i alle situationer, hvis ikke de ansvarlige vil forstå, at man ikke kan voldtage et folk kulturelt, som efter min mening den såkaldte kulturelite i dette land i de sidste 5-6 år har ført an i. Til sammenligning kan jeg nævne, at jeg er gammel sømand, og at billeder, vi for 10 år siden blev tilbudt i en eller anden havnecafé, i dag vises i dansk tv.

Radiorådet har efterhånden udviklet sig til en tumbleplads for politikerne. Det vender jeg mig afgjort imod. Jeg kan ikke her følge hr. Erhard Jakobsen. Jeg mener, at politikerne skal ud af dette radioråd. Jeg kunne i stedet for tænke mig et programudvalg, bestående af ganske almindelige mennesker; de skulle højst sidde der et år og fik omkring 80 pct. af sendetiden stillet til rådighed. De resterende 20 pct. kunne så stilles til rådighed for alle kulturpaverne med deres vi-alene-vide. Følges mit forslag, tror jeg, at Danmarks radio og tv mere kom i tråd med befolkningens ønske. Hvis ikke,

[Poulsgaard.]

kan lovgivningsmagten blive nødt til at gribe ind for at beskytte flertallet mod alt det svineri, som en lille avanceret kreds hælder ud over befolkningen.

Tiden er knap, og jeg må slutte. Men en ting kunne jeg tænke mig: at den såkaldte lille mand kom til orde. Hvis han så skulle dumme sig lidt, skal han ikke bagefter af kulturpaverne hænges ud som idiot. Den sunde fornuft finder man i hvert fald ikke i Gyngemosen.

Til allersidst kunne jeg tænke mig at citere lidt til belysning af, hvad jeg forstår ved kultur:

„Du husmand, som ørker den stridige jord
og vover din arm og din bringe,
som drager kulturens det første spor
med plovjærnets sølvblanke klinge,
— mer ridder du er med din barkede hånd
end mange, der pyntes med stjerner og bånd
og trippe på bonede gulve.“
Tænk over disse ord.

K. Helveg Petersen (RV):

Jeg har følt, at jeg måtte gøre et par bemærkninger her, selv om det nok ikke nytter så forfærdelig meget. Det er rigtigt, at det er på falderebet, vi diskuterer mulighederne for en udsættelse, men det er jo ikke anderledes, end at man kunne gøre det, hvis der var vilje til det. Jeg må konstatere, at det er der ikke flertal for at gøre. Om der er muligheder for, at vi kunne nå frem til enighed om at lægge § 11 på is, det skal undersøges, når mødet her i salen er forbi.

Jeg har et par kommentarer til noget af det, der er sagt, som ligesom rammer ind i hele den situation, vi befinder os i. Hr. Orla Møller sagde, som ministeren har gjort det i sit oplæg, at radioen var uafhængig af staten. Jeg ved virkelig ikke, hvordan man vil få folk til at forstå, at folketinget ikke har noget med staten at gøre. Jeg tror, det er svært at få folk til at se det. Men én ting er sikker — det omtvistes ikke, og det blev endda fra flere sider omtalt som noget, der var særdeles glædeligt — nemlig at der nu virkelig er manifesteret en fuldkommen uhørt sammenblanding mellem lovgivning

og administration. Det radioråd, der nu skal styre, er helt og aldeles afhængigt af folketinget. Vi har nået et klimaks, der har udviklet sig fra noget helt andet, da man i 1950'erne kom ind på den ordning, at man skulle have nogle folketingsmænd, der repræsenterede lytterne. Nu har det udviklet sig til, at folketinget er det organ, der styrer radioen.

Der må ikke øves censur, sagde hr. Arne Christiansen og hr. Erhard Jakobsen, og vi skal ikke blande os i programlægningen, men derimod øve efterkritik. Der blev også talt om holdninger, man ikke ville finde sig i — det var fra hr. Erhard Jakobsen. Jeg må nok spørge: hvordan vil denne efterkritik, der jo retter sig imod holdninger knyttet til udsendelserne, som man ikke kan lide, kunne virke andet end som en art censur, kunne virke andet end som forebyggende over for gentagelser af de udsendelser, man ikke kan lide? Det er derfor, man har efterkritikken; det er det, man vil bruge den til. Kan man skille det ud og sige: det har intet som helst med censur at gøre? Det har da i hvert fald samme effekt. Jeg synes, man skal tale rent ud om disse ting, ikke prøve på at tilsløre tingene, som man jo gang på gang gør, når man diskuterer denne mærkelige ordning, vi har fået med hensyn til styringen af vor radio.

Man har bekendt sig til alsidighedsprincippet, og hr. Orla Møller talte om balancen, som politikerne nok skulle sørge for. Må jeg i den korte tid, jeg her har på talerstolen, sige, at der er to ting især, jeg er bange for. For det første er jeg bange for, at man ikke vil efterleve den definition på alsidighedsprincippet, som er udtrykt i kulturbetænkningen, hvor det bl. a. hedder:

„Det skulle helst være sådan, at tidens samlede strøm af ideer og tanker kan komme til udtryk i radio og fjernsyn, og i så fald bør man i lytternes og seernes interesse nok give programfolkene en betydelig frihed — med tilsvarende ansvar — i udformningen af de enkelte programmer, og man bør ikke fordre en sådan grad af neutralitet gennemført, at det forflygtiger mulighederne for det personlige engagement, som må anses for nødvendigt, såfremt kravet om højt kvalificerede og fængslende udsendelser skal kunne opfyldes.“

[K. Helveg Petersen.]

Herefter føjes det til, at man naturligvis over en længere periode må sørge for, at alsidighedsprincippet tilgodeses.

Den anden ting, jeg er bange for, er, at man i al travlhed og emsigheden for at sørge for, at der nu også er sket en ligelig fordeling af sol og vind, glemmer ledelsesfunktionen. Det er jo det, man er sat til, at være radioens ledelse. Vil man virkelig have, vi skal tro, at det er godt at have en ledelse, der har som en væsentlig opgave at holde hinanden i skak? Jeg tror slet ikke, den vil kunne magte de opgaver, som knytter sig til at lede den vigtigste kulturinstitution, vi har, og jeg tror ikke, vi får rimelige og rigtige forhold, medmindre vi gør op med det princip, som vi bygger denne ordning på. Er vi virkelig så dygtige her i dette ting, er vi virkelig så egnede til at varetage alle de opgaver, der knytter sig til udsendelser i radio og fjernsyn, er vi da så idérige, så favnende, at det skulle være den rigtige løsning?

Jeg kan ikke tro, at der bliver ro om denne lov, og derfor er det mit håb, at vi kan vende tilbage til den, inden der går lang tid, for jeg tror, der er mange i dette ting, der alligevel gerne ser, at vi får en videregående debat. Folketinget må være det sted, hvor man har de, skal vi sige overordnede debatter, men hvor man ikke blander sig i den daglige ledelse. Det er den adskillelse, vi må have frem. Jeg håber, vi kan nå til enighed om, at vi ikke gennemfører § 11, men venter. Kommer disse råd først i gang, så er jeg bange for, at det varer længe, inden vi får en reform. Jeg henstiller til kulturministeren, at hun ser med forståelse på det ønske, så meget mere som amtsrådene jo ikke ved, hvordan de skal gribe hele denne sag an.

Ingeborg Gjerding (FP):

Radio og tv er efter min mening en kulturfabrik for menneskelige kvaliteter, et overordnet undervisnings- og opdragelsesvæsen. Derfor burde målet være at opbygge disse kvaliteter og ikke at nedbryde dem.

Det er en form for pseudooplevelser, man fabrikerer. Vises der for eksempel voldsscener, afføder det ingen reaktion hos umodne mennesker, som aldrig selv har følt smerte. Der sker det, at man ikke asso-

cierer sig med det, der sker, og derfor ikke kan føle noget. Den slags pseudooplevelser gør folk reaktionsløse, og det er efter min mening det, der skaber voldsforbrydere, idet man er så kold over for det, man aldrig har kendt. Man har ingen sans for vor historiske kultur eller miljøets kultur, man føler ikke noget for sit lands historie, man føler ikke noget for sin families historie, man har ingen rod i sin egen fortid eller i de kultur-skatte, litteratur osv., som fortiden har skabt. Man har ingen følelse for den, man er kort sagt rodløs og frustreret. Man deltager derfor ikke i kampen for at bevare disse kulturskatte, de overleveres ikke til kommende generationer.

I radio og tv synes jeg ikke man involverer folk nok i denne kulturkamp. Den kunne bruges til at lære de unge at kæmpe for de små øsamfund f. eks., så de ikke gik til grunde. Man er så optaget af, at de unge skal lære noget, men ikke i at plante dem fast i deres eget miljø, så de og deres miljøer ikke ødelægges. Man er for optaget af at tjene penge, og man skal lære både skidt og kanel. Et ærligt arbejde for de nære miljøer er det, man burde bevare og gå ind for i radio og tv i stedet for at bringe så meget om sex og og anden dårlig kultur, dårligt sprog og dårlige manerer. Som det er nu, nedbryder man de menneskelige kvaliteter:

Om det skal være radioråd eller folketing, er ikke relevant, men hvorfor ikke vælge et udsnit af seerskaren? Det går jeg også ind for. Hovedsagen er, at produktion og forbrug af radio og tv højner de menneskelige kvaliteter. Jeg tror ikke, man er opmærksom nok på det.

Ministeren for kulturelle anliggender (*Nathalie Lind*):

Efter at vi nu i imellem 2 og 3 timer har hørt denne debat om radioen og dens forhold, synes jeg, det må være rimeligt ikke at gå ind på de enkelte indlæg, men at prøve at trække nogle fælles linjer frem på grundlag af det, der er kommet til orde her i eftermiddag.

Jeg vil for det første gerne rette en varm tak for de meget anerkendende ord, der fra i hvert fald langt flertallet af ordførerne har lydt i anledning af den redegørelse, som danner grundlag for debatten. Jeg vil gerne lade takken gå videre til embedsmændene i

[Ministeren for kulturelle anliggende.]

kulturministeriet, som har været med til, at vi har kunnet få denne mulighed for en klar stillingtagen til det, jeg virkelig mener er meget centrale problemer i hele spørgsmålet om Danmarks radio. Jeg takker også hr. Orla Møller herfor.

Jeg takker også for en anden ting, der er blevet klart under denne debat, nemlig at der er ikke flertal for en udsættelse af radio-loven — det må jeg have lov at sige både til hr. K. Helveg Petersen og til hr. Ib Christensen, der talte på retsforbundets vegne. Når man kender den talmæssige styrke, der er bag de forskellige ordførere, så er det helt klart, at hvad der har været fremme i visse aviser i de senere dage om, at man muligvis skulle udsætte ikrafttrædelsen af den i juni måned vedtagne lov, det er ikke rigtigt. Det fremgik af hr. Orla Møllers udtalelse, det fremgik også af hr. Vestergaard Eriksens udtalelse, det fremgik af hr. Arne Christiansens udtalelse, det fremgik af hr. Lembourns udtalelse, det fremgik af hr. Erhard Jakobsens udtalelse, og det fremgik egentlig også af hr. Brachers udtalelse. Loven er vedtaget, og loven skal gennemføres, således som folketinget har vedtaget den i juni 1973. Det var egentlig — i hvert fald var det min opfattelse — akkurat den samme klarhed, vi havde efter debatten den 14. marts om radioens forhold, og jeg beklager egentlig, hvis man i offentligheden skulle have fået det indtryk, at disse spørgsmål ikke var tilstrækkeligt afklaret.

Jeg forstod hr. Niels Helveg Petersen på den måde, at fra det radikale venstres side ønskede man vel ikke hele lovens ikrafttræden udsat, sådan som hr. K. Helveg Petersen har ønsket det med sit særlige lovfor-slag, men man appellerede stærkt til de forskellige partier her i tinget om at gå ind for, at man udsatte ikrafttrædelsen af § 11 om de lokale programråd. På dette punkt er der måske ikke et helt så overvældende flertal, men jeg har alligevel det indtryk, at der her i tinget er et betydeligt flertal for, at vi skal gennemføre denne nydannelse med de lokale programråd. Jeg tror også, man har trukket forholdet lovlig hårdt op i de referater, der er tilgået pressen. Jeg nævnedes det den 14. marts, og jeg vil gerne gentage her, at vi på grund af de vanskeligheder, som har foreligget med hensyn til at finde en mødedato,

amtsrådsforeningen og jeg kunne blive enige om, først skal have mødet i morgen, men der har for længe siden været aftalt et møde med amtsrådsforeningen om, hvordan sammensætningen af disse programråd bør være.

Jeg skal ikke trætte med at gå ind i denne debat igen, som vi jo har haft, men jeg mener ikke, der er uklarhed om deres kompetence, at de ved deres formænd skal være i forbindelse med, kan vi ikke sige selve Danmarks radios radiatoråd eller programudvalg — de er jo identiske — og det skal de for derigennem dels at have mulighed for at give synspunkter til kende, dels at have mulighed for at kunne rådgive de medarbejdere fra Danmarks radio, der findes rundt i landet. Det, der ligger klart, er, at de ikke har nogen bestemmende myndighed, men man kan godt øve indflydelse og påvirke, selv om man ikke har nogen bestemmende myndighed.

Det mener jeg er to af de meget væsentlige ting, som er kommet frem under denne debat.

Så er der et spørgsmål, der er gået igen i næten samtlige indlæg, spørgsmålet om alsidighedsprincippet, spørgsmålet om pbuliceringsregler og om fairness, og der kom så en ting frem, som jeg næsten synes jeg må kommentere, i det sidste indlæg, for jeg tror, at om det andet er der vist stort set enighed.

Jeg kan måske lige sige, at med hensyn til publiceringsreglerne kan man naturligvis vurdere, om man mener, at det, der foreligger i dag, er tilstrækkeligt til at opfylde kravet om alsidighed og fairness, eller om de burde gælde for hele programområdet, som man jo har det i andre landes radio og tv'er. Men dér er vi igen tilbage ved, at dette er et spørgsmål, som radiatorådet selv må tage stilling til.

Men jeg synes nok, at der var en meget principiel bemærkning, hvis jeg da forstod den rigtigt, fra hr. K. Helveg Petersen om spørgsmålet censur og efterkritik, om sammenblanding af myndighedsområder, statsmagt, folketing osv.

Må jeg om censur og efterkritik sige, at jeg kan ikke forstå den måde, man her stiller problemerne op på. Det, som må være Danmarks radiatoråds opgave, er, at det har både ret og pligt til at kritisere en offentlig-

[Ministeren for kulturelle anliggende.]

gjort eller offentligt tilgængelig udsendelse, det har ret til at kritisere det, hvis medarbejderne ikke lever op til de krav, som henholdsvis folketinget eller radiorådet har fastlagt med hensyn til fairness, med hensyn til alsidighed. Og hvis det ikke skulle have lov i sig selv at være med til at opbygge en praksis for, hvordan radiorådet ønsker fortolket alsidighedsprincippet, publiceringsreglerne osv., ja, så var der jo ikke nogen virkning overhovedet ved at have et radioråd. Det har intet med censur at gøre over for udsendelser, som endnu ikke er optaget og endnu ikke er udsendt. Jeg mener, det andet må ligge naturligt i det ansvar; ellers ville man vel ikke have lavet en opbygning på den måde, som er sket her.

Jeg har så kun at takke de forskellige ordførere for indlæggene. Jeg tror, det har udfyret stor betydning, at vi har haft denne debat, at også de nye, der skal træde ind i radiorådet, hermed har en fornemmelse af, hvilke spørgsmål det er, der rører sig ikke alene her i folketinget, men også i befolkningen. Vi har jo fået et levende indtryk af, at der også er mange enkeltspørgsmål, hvor man føler der ikke altid har været tilfredshed med, hvordan opgaven har været løst.

Jeg skal blot sige lidt om mere principielle ting: hr. Niels Helveg Petersen opfordrede stærkt regeringen til nøje at følge arbejdet med nordisk tv. Det kan jeg give tilsagn om, jeg har vist også sagt her i tinget for nylig, at vi i juni måned skal have et nordisk kulturministermøde, og at vi vil arbejde også fra regeringens side for, at det bliver en realitet, at vi på denne måde får formindsket monopol og dets indflydelse ved at give seere og lyttere større valgfrihed.

Hr. Erhard Jakobsen nævnte selv, at spørgsmålet om ungdomsudvalg og om radiosens opbygning er igen radiorådets opgave.

Hr. Poul Dam var inde på spørgsmålet om, at han var enig i — og det var så det andet principielle — at politikerne er særlig egnede til at værne denne frihed. Jeg synes, vi fører lidt af en skyggedebat. Vi har haft

en grundig udvalgsbehandling, vi har haft et lovforslag, som min forgænger, hr. Niels Matthiasen, havde fremsat, det blev vedtaget i juni måned, og de synspunkter, der nu fra enkelte sider føres frem, er ikke nye. Jeg tror ikke, synspunkterne kan mødes, begge kan vel i sig selv være rigtige. Den, der fremfører det ene, har sin vurdering af det, den anden har en anden vurdering, men formålstjenligheden ved stadig at debattere på denne måde tvivler jeg lidt på. Jeg mener, det må være rimeligt, at debatten ligesom skulle have afklaret sig, og det viser sig jo også nu i det nye folketing, at flertallet ligger på samme måde, som det lå i juni måned.

Jeg skal så blot til sidst gøre en bemærkning til hr. Poulsgaard, der nævnedes, at han talte på egne vegne. Hr. Poulsgaard talte om, hvilket honorar han fik. Jeg må gå ud fra, at hr. Poulsgaard så er blevet vurderet som skabende kunstner under en eller anden form, for som politiker ville hr. Poulsgaard ikke efter de regler, som har været gældende i de senere år, og som radiorådet — som man jo altså forkætrer lidt — selv har været med til at vedtage, og hvor der dog sidder politikere, som politiker ville han ikke have kunnet få et honorar; det synes jeg blot skal siges her.

Men jeg takker for debatten, og jeg takker også for den anledning, man herved har fået til på lidt bredere basis måske end sædvanligt at tilkendegive de tanker, som lå bagved, de ideer, der lå bagved, da man vedtog at bygge Danmarks radios organisation op på den måde, som loven fra juni 1973 er udtryk for.

Formanden:

Vi går derefter til anden omgang, hvor taletiden er indtil 5 minutter.

Orla Møller (S):

Det stod klart på forhånd, at der ikke kunne komme nogen konkrete resultater ud af denne debat. Forhåbentlig har hr. Erhard Jakobsen ret i, at der alligevel er blevet

[Ørila Møller.]

trukket så mange principielle standpunkter op og også fundet en vis form for enighed, at der kan stå et klart indtryk af debatten bagefter.

Jeg skal nøjes med nogle enkelte kortfattede kommentarer til nogle af de ting, der har været fremme.

For det første noterede jeg, at fremskridtpartiets ordfører gjorde sig til talsmand for, at licensbetalingen finder sted over skatterne. Det har jeg noteret med tilfredshed. Det er et synspunkt, som socialdemokratiet igennem adskillige år har arbejdet for. Det er ikke tiden nu at komme med konkrete forslag om det, men der er jo en mulighed for, at der nu er en anden politisk situation i folketinget end tidligere.

Hr. Niels Helveg Petersen havde tilsyneladende misforstået mig, eller også har jeg udtrykt mig meget uklart; det er jo de to muligheder, der foreligger. Jeg har bestemt ikke talt om, at der skulle være en form for, at radiator og medarbejdere holdt hinanden i skak, tværtimod. Min opfattelse er den, at det samarbejde, der dér skal være, må være præget af åbenhed, af drøftelse, af et ønske om at nå frem til gode resultater.

Så er der to ting, jeg godt ville give hjertelig tilslutning til. Det er spørgsmålet om personalepolitikken, fleksibiliteten og uddannelsespolitikken, og jeg ved fra tidligere arbejde i radiatorådet, at dér har der hidtil været en meget positiv holdning til disse ting, men det kniber jo altså med økonomien, og det er også det, der i nogen grad er årsagen til, at det nordiske tv-samarbejde ikke er blevet udbygget stærkere. Det har jo ikke altid været lige let at komme til dette ting og skulle snakke om licensforhøjelser, og det har altså betydet noget på disse punkter.

Til hr. Erhard Jakobsens indlæg denne kommentar: jeg tilhører ikke den gruppe, der tror på aviser. Jeg ved ikke, om jeg tror på ret meget andet end Vorherre, men én ting er i hvert fald sikkert: det er ikke nok at sige, at man ikke vil det ene eller det andet, forhåndscensur, personforfølgelse osv. Jeg er optrænet til også at være kritisk, når ordene kommer, og der var én ting i hr. Erhard Jakobsens indlæg, som gjorde mig noget urolig. Det var spørgsmålet om at skulle til at tage fat på holdningerne. Hr.

Poul Dam var inde på nøjagtig de samme betragtninger. Det kan medføre en vældig stærk personlig vurdering, som kommer til at berøre tanker, der har med censur at gøre.

Om hr. Erhard Jakobsens forslag om drøftelse her i folketinget bare den bemærkning, at i bemærkningerne til det lovforslag, der blev vedtaget i sidste samling, er der åbnet mulighed for, at ved fremsendelsen af regnskabet til folketinget kunne der komme en debat, og denne form ville jeg altså foretrække fremfor den mere formaliserede igennem kulturudvalget.

Dermed har jeg taget stilling til de væsentligste ting. Der er kun én ting i forbindelse med hr. K. Helveg Petersens tale, og det er spørgsmålet om at blande sig i programlægningen. Radiorådet har muligheder både for efterkritik og for drøftelse af selve den vide programlægning en gang om året, når de store planer bliver forelagt. Da er der mulighed for at være med i en drøftelse af balancen mellem de forskellige anskuelser og interesser, så altså på det sted kan man komme ind uden at øve censur.

Vestergaard Eriksen (FP):

Jeg forstod på hr. Lembourn, at han ikke var så meget for, at vi skulle drøfte det program, der sendes i radio og fjernsyn, men på den måde Danmarks radio er bygget op mener jeg, at det må være en af de naturlige ting at drøfte her i folketinget. Det er lige gyldigt, hvor mange eventuelt dygtige medarbejdere der kan være, og at vi har både radiohus og fjernsyn og det hele, hvis vi ikke også skulle kunne drøfte programmerne.

Dertil vil jeg yderligere gøre den bemærkning, at den provokation, der er omtalt også fra anden side, er noget, der desværre foregår meget tit i radio og fjernsyn, men det, vi påpeger meget fra fremskridtpartiets side, er, at vi fremover byder vore seere og vore radiolyttere et program, man kan være bekendt.

Så forstod jeg på hr. Arne Christiansen, at man havde for lidt om erhvervslivet, og hvis det var sådan ment, at det ligesom er skudt ud, så er jeg fuldstændig enig med hr. Arne Christiansen heri, lige så vel som når hr. Erhard Jakobsen betegnede det som en uforkammethed mod erhvervslivet. Jeg

[Vestergaard Eriksen.]

tror nok, at der er en vis tendens og har været det længe til, at der er en vis, hvis jeg må bruge ordet klasseforskel i radio og fjernsyn, og det må vi under enhver form være imod fra fremskridtspartiets side.

Lige en kort bemærkning vedrørende en årsberetning, som hr. Erhard Jakobsen var inde på. Det er da sikkert en ting, der var værd at overveje, så længe dansk radio og fjernsyn styres under de nuværende former.

Endelig er der én ting, jeg godt kunne tænke mig vi fik noget mere af. Det er nogle flere transmissioner her fra folketinget, ikke kun enkelte måske sensationer eller lignende, men noget mere også af de saglige handlinger, der foregår her.

Arne Christiansen (V):

Jeg understregede stærkt i mit første indlæg forskellen på forhåndscensur og efterkritik. Det gør mig derfor ondt, at hr. K. Helveg Petersen, som ellers plejer at kunne formulere sig, nu bidrager til at sprede usikkerhed om netop dette emne, til at forplumre opfattelsen af disse ting. Hr. K. Helveg Petersen kender radioloven og ved, hvad radiorådets forpligtelser er, både når det gælder programlægning på lang sigt, det, der sker forud, hvor man har mulighed for at øve indflydelse, og det, der sker bagefter, hvor man har mulighed for at øve efterkritik. Hvis man skulle afstå fra dette — ministeren har jo været inde på det — ville loven faktisk være overflødig, og det indebærer i sin yderste konsekvens, at man forudsætter, at enhver programmedarbejder er en mime, der ikke må kritiseres, for så tør han ikke lave noget i fremtiden; så ringe tror jeg ikke om Danmarks radios medarbejdere.

Niels Helveg Petersen (RV):

Ja, jeg synes, debatten i dag har bidraget til at afdække nogle af de måske finere nuancer i de begreber, vi anvender, når det drejer sig om Danmarks radios virksomhed. Det er jo især ansvarsbegrebet, der spørger, kontrolproblemerne og ansvarsbegrebet, der ligesom står i debatten, og det, jeg ikke rigtig kan tage ved det ansvars- og kontrolbegreb, som hr. Erhard Jakobsen fremhævede så stærkt, er, at melodien er ligesom den: gør hvad I vil, men passer det os ikke bagefter,

så får i nogle hug. Det er for let et ansvarsbegreb for en ledelse. Det er for let, hvis man ligesom koncentrerer sin virksomhed om at være bagklog kritiker, når udsendelserne er sendt, når intet kan ændres. For mediet virker jo, i det øjeblik budskabet når modtageren. Intet kan ændres med tilbagevirkende kraft.

Derfor tror jeg ikke meget på værdien af at lægge hele vægten i ansvarsbegrebet, på kontrolsynspunktet. Det er jo et kontrolsynspunkt og et ansvarssynspunkt, man forlader bogstavelig talt alle andre steder i vort samfund, hvor man ønsker, at noget skal lykkes. Man kan ikke i dag med held lede en virksomhed med et stopur og kun med kontrolsystemer. Gør man det, påkalder ledelsen sig selvfølgelig medarbejdernes mistillid og mistro. Hvis en ledelse drives frem af et for aggressivt kontrolsynspunkt over for sine medarbejdere, så skades trivselen i virksomheden, og så skades det endelige resultat, udnyttelsen af virksomhedens ressourcer.

Jeg bryder mig ikke om at se radiorådet i rollen som den store Bastian, der skal dyppe de uartige medarbejdere i blækhuset. Skal vi nå gode resultater, må man tænke i andre baner. I stedet for at spørge kun om kontrol må man spørge: hvordan er det muligt at inspirere, og hvordan er det muligt at få en dialog i gang med dem, der har det daglige ansvar for programlægningen? Hvordan kan vi hjælpe med til at forøge berøringsfladerne mellem medarbejderne og befolkningen? Dette betyder ikke, at der ikke skal føres kontrol, men det betyder, at når vi vurderer det samlede ansvarsbegreb og ligesom prøver at skille dets bestanddele ad, må man ikke lægge så ensidigt vægten på kontrolsynspunktet, som hr. Erhard Jakobsen gjorde det.

Hr. Erhard Jakobsen sagde, at man skulle være beredt på hvad som helst. Ja, jeg vil først og fremmest berede mig på at prøve at yde et bidrag til, at der i Danmarks radio kan være et klima, der fremmer kvaliteten af udsendelserne.

Så vil jeg godt til sidst sige tak til både hr. Poulsgaard og fru Ingeborg Gjerding for deres indlæg. Ikke fordi jeg er enig i dem, men fordi deres indlæg her i dag bedre end så meget andet demonstrerer for os, hvor store spring der i befolkningen findes i op-

[Niels Helveg Petersen.]

fattelserne af, hvad Danmarks radio og tv skal foretage sig, og hvor store vanskeligheder denne institution, ganske uanset hvor dygtig ledelse, hvor dygtige medarbejdere den har, uundgåeligt kommer ud i. Danmarks radio står over for meget store vanskeligheder, fordi der er så store spring i befolkningen, og derfor er opgaven heller ikke kun at, skal vi sige kritisere, men også at prøve på at finde veje til at bygge bro over disse vanskeligheder. Danmarks radio skal prøve at give et billede af vor tid, og det er, helt som vor tid, ikke altid noget skønt billede, vi ser.

Erhard Jakobsen (CD):

Censur, efterkritik — jeg vil gerne igen en gang takke ministeren, og denne gang er det ikke, hvad jeg meget gerne vil gøre, embedsmanden, der skal takkes, men det var ministeren selv, der meget klart trak en sondring op, som jeg tror vi vil få brug for i vort arbejde gang på gang.

Så må jeg sige om det, hr. Niels Helveg Petersen sagde sidst, at det er uhyre godt at komme og fortælle os, hvor svært det er. Det er jo det, vi har fået at vide hele tiden. Det er jo derfor, man i tidligere radioråd i for høj grad har givet op, det er, fordi man har fået at vide, at opgaven er uoverkommelig. Det er uoverkommeligt at høre alle de udsendelser, det er uoverkommeligt at se alt det dér, det er uoverkommeligt at gennemgå alt det dér, det er uoverkommeligt at afspille alt det dér.

Jeg kan trøste hr. Niels Helveg Petersen — jeg har forstået, at han bliver nyt medlem — og andre nye medlemmer med, at en stor del af dette arbejde vil blive gjort af Aktiv Lytterkomité. Aktiv Lytterkomité stiller sit apparatur til rådighed med afspilninger af udsendelser, og de vil oven i købet skrive det af også. Det vil sige, at hvis man vil gøre sig umagen med at høre eller læse det, bliver man i alt fald gjort opmærksom på noget, hvor der efter lytterkomiteens og formentlig i de fleste tilfælde efter min opfattelse er begået et brud på de publiceringsregler, som vi selv har fastsat. Og der kan vel ikke være tvivl om, at har man stillet publiceringsregler op, skal de søreme holdes, men hvis ikke nogen kontrollerer, at

de bliver holdt, se, så bliver de ikke holdt. Det kan jeg bevise:

Efter at radiorådet i en skrivelse til Aktiv Lytterkomité fastslog fairness-princippet som noget, der var aldeles ufravigeligt, har jeg konstateret, at i vel 15 eller 20 udsendelser er der sket 30 eller 40 afvigelser fra fairness-princippet. Men der sker ingenting i den anledning.

Erik Thygesen-sagen havde intet med det dér at gøre, hvis nogen skulle prøve at drage den ind i debatten. Og når jeg gang på gang bruger udtrykket Danmarks radios medarbejdere, vil jeg gerne sige, at det går måske på 5 pct. eller mindre end det. Det store, store flertal går naturligvis rundt og laver et arbejde ud fra den bedste overbevisning om, at vel er der ingen, der kan påstå, at de er objektive, men det fritager ikke for forpligtelsen til at prøve på at være objektive, til bevidst at sætte ind på at sige: her har du din svaghed, her har du din lille Hassan med de skæve ben, nu gælder det om, at du ikke plumper i og begynder at missionere og begynder at bringe et budskab, men at du prøver ærligt og oprigtigt at bringe information ud. For det er information, man skal have, det er oplysning, det er ikke propaganda, det er ikke et budskab, man skal ikke gøre verden bedre. Der ligger masser af problemer, som medarbejdere i Danmarks radio kan se; dem må de løse uden for arbejdstiden. Ingen medarbejder ved Danmarks radio skal gå rundt og føle sig forpligtet til at gøre Danmark bedre. Det kan han gøre som vælger, men ikke som én, der er ansat ved Danmarks radio.

Poul Dam (SF):

Det er selvfølgelig ikke nogen nyhed for os, at hr. Erhard Jakobsen ikke er interesseret i at gøre hverken verden eller Danmark bedre. Men jeg mener nu, at i dette demokrati drejer det sig om, at vi alle prøver at gøre Danmark bedre, også medarbejdere i Danmarks radio, som har en ret og efter min mening en forpligtelse til at gøre det ud fra hver deres synspunkter og standpunkter.

Det gør de, og jeg håber, at de bliver ved med at gøre det, og som jeg har sagt i en debat for et års tid siden i denne sag: jeg håber, at der fortsat vil komme mange udsendelser, der irriterer hr. Erhard Jakobsen,

[Poul Dam.]

ligesom jeg håber, der kommer mange udsendelser, der irriterer mig. For det må være sagen, at radioen irriterer os alle, for kun derved kan den være med til at bringe verden længere fremad.

Det er jo interessant, at Aktiv Lytterkomité er så interesseret i at afspille alt muligt; vi håber, at Aktiv Lytterkomité her vil opføre sig neutralt og ikke alene udsøge det, som de mener at kunne finde et eller andet klagepunkt i.

Fairness, alsidighed, alle disse ting er vi alle enige om, men de kommer jo bl. a. som resultat af det samlede programudbud, og hvem som helst er i stand til at plukke ud, således at det ser ud, som om det er skævt. Jeg håber, at Aktiv Lytterkomité for fremtiden vil holde sig for god til det.

Bracher (KrF):

Jeg skal ikke komme med nogen nye synspunkter i debatten, men kun rette noget, som jeg selv sagde, der var forkert. Jeg fik nævnt, at Kristelig Lytter- og Fjernseerforening er identisk med kristeligt folkeparti. Jeg skulle have sagt, at den er ikke identisk med kristeligt folkeparti, for Kristelig Lytter- og Fjernseerforening er en absolut upolitisk forbrugerorganisation; det vil jeg gerne have understreget.

Fuglsang (DKP):

Det, jeg gerne vil sige, er, at jeg føler mig yderst betænkelig ved den rolle, som den såkaldte aktive lytterkomité efterhånden spiller, og som den åbenbart er tiltænkt at skulle spille i fremtiden: alene den tanke, at enhver, som på en eller anden måde ønsker at optræde i Danmarks radio, må vide, at en eller anden tilfældig samling personer sidder og optager, kontrollerer, oven i købet tilbyder at stille til rådighed for myndighederne, hvad de synes om den og den ting. Hr. Poul Dam talte om, at han håbede, at dette organ var neutralt. Nu siger man jo, at håbet beskæmmer ingen, men det må efter min mening være lige på kanten af grundloven og den personlige frihed og sikkerhed.

(Kort bemærkning).

Poulsgaard (FP):

Det er til kulturministeren, der sagde, jeg havde fået pengene ved en fejltagelse. Hvis

det er tilfældet, returnerer jeg dem gerne. Men jeg kan oplyse ministeren om, at ikke nok med; at jeg fik pengene, de var også så elskværdige at ringe mig op og sige, at min regning var alt for lille. De må i hvert fald være dårligt informeret om, hvordan folketingsmænd har det. De kunne ikke forstå, jeg ingen rejseudgifter havde; Glistrup var med samme fly som jeg herover, jeg lod ham betale taxaen til Lyngby, så havde jeg kun taxa derfra derud, så overnattede jeg og spiste hos min svigerfar, og det skrev jeg naturligvis heller ikke på regningen, men jeg kunne have fået meget mere med. Men hvis pengene er udbetalt ved en fejltagelse, vil jeg meget gerne aflevere dem.

(Kort bemærkning).

K. Helveg Petersen (RV):

Jeg vil vente, til jeg har set fortrykket, før jeg kan tage noget som helst i mig igen af det, jeg sagde om den praktiske virkning, som man afstedkom, når man foretog efterkritik sammenholdt med de holdninger, man ikke ville finde sig i. Jeg kan ikke se, at det i praksis kan have anden effekt, end at det virker afdæmpende, afskrækkende i forbindelse med forslag til nye udsendelser.

Jeg kan udmærket skelne mellem den efterkritik, der drejer sig om de lidt større linjer, og censur, men jeg kan ikke forestille mig, at det kan være radiorådets opgave at bruge tid til at gennemgå de enkelte udsendelser. Tror man da virkelig, at man så også kan foretage det ledelsesarbejde, som man jo dog først og fremmest er forpligtet over for?

Må jeg så sige, at der er én ting, der bekymrer mig, når vi nu taler så meget om disse kontroller, disse bånd, der skal afspilles, og som vi kan få lov til at låne her og dér for at høre, hvad der bliver sagt — ja, det er Watergate, der måske spørger i hovedet på mig. Jeg vil blot sige, at det er jo det, man skal se at komme bort fra, det negative fordi der er så mange positive opgaver, man kunne beskæftige sig med, de tabte muligheder — hvor er alle de gode ideer? Er det det, man drøfter, og hvor lang tid drøfter man programlægningen i radiorådet? Er det ikke meget mere det kritiske, man taler om, dominerer det ikke så stærkt, at man simpelt hen ikke får fremmet de mange kræfter,

[K. Hølvæg Petersen.]

man råder over i Danmarks radio? Det er det, man i første omgang skal interessere sig for.

Så vil jeg blot sige til ministeren, der bebrejdede mig halvvejs, at jeg blev ved. Ja, jeg er blevet ved her til allersidste ombæring, og det er vel nok første gang, jeg har været i en lignende situation. Men det er simpelt hen, fordi jeg synes, at vi skulle benytte lejligheden til at få en ordening, der meget bedre svarer til de forudsætninger, vi lever under, end den gamle ordening, der gør helt tilbage til 1920'erne. Hvorfor dog ikke prøve på lidt nytænkning, på en nyorientering, skabe en ny dynamik og en ny udvikling med alle de frugtbare muligheder, der indebæres? Det tror jeg ikke, den nye ordening gør.

Melchior (CD):

Som glad og overvejende taknemlig radiolytter og som gruppeformand for centrumdemokraterne føler jeg trang til at tage min partiformand og ordfører i denne sag under armen ved bl. a. at sige til hr. Fuglsang, at det var dog en mærkelig opfattelse af den personlige frihed, at noget, man vil have lov til at udtale offentligt, det må man overveje om man virkelig må efterprøve fra anden side. Altså, man vil have lov at kaste sine ord og sine synspunkter ud i æteren til millioner af mennesker, men hvis nogen tillader sig at tage aftryk af det pr. lyd eller på anden måde, er man ved at krænke den personlige frihed. Det vil altså sige — og vi vil komme ind på nogle af disse ting, når vi skal til at behandle det lovforslag, som kristeligt folkeparti har fremsat vedrørende pressens mulighed eller umulighed til at forfølge personer — at man skal altså have lov til at smide en masse skidt i hovedet på folk, men man skal ikke behøve at stå til ansvar for det. Det er vist en meget mærkværdig opfattelse af den personlige frihed.

Så synes jeg også, hr. Poul Dam gjorde sig skyldig i en meget alvorlig mistydning ved at sige, at han vidste jo godt, at hr. Erhard Jakobsen ikke ville gøre verden bedre. Det sagde hr. Erhard Jakobsen jo ikke noget om; han sagde, at fordi et menneske mere eller mindre tilfældigt er ansat på en arbejdsplads, der hedder Danmarks radio,

fremfor på en anden arbejdsplads, giver denne stilling og de remedier, som denne stilling giver adgang til, ikke vedkommende person og borger ret til at bruge dette instrument til at gøre verden bedre. Hr. Erhard Jakobsen sidder som et af de 179 medlemmer i dette ting som alle andre og gør sit bedste. Ingen, heller ikke hr. Poul Dam, er jo forpligtet ud over dette, og jeg synes ikke, man skal fordreje ordene i munden på folk, lige efter at de er sagt. Det må være sådan, at enhver person, hvad enten det er ved presse eller andre massemedier, som har en sådan magtmulighed gennem den indflydelse, deres arbejde giver dem, må vise nogen tilbageholdenhed og nogen ydmyghed for hellere at træde lidt for varsomt end lidt for groft. Det tror jeg til syvende og sidst også hr. Poul Dam er enig i.

Så vil jeg gerne til slut hæfte mig ved en ting, som hr. Orla Møller sagde; jeg tror, det var den sidste sætning i hans første indlæg — i øvrigt et fremragende indlæg. Der talte han til slut om, at han syntes, man skulle give medarbejderne ved Danmarks radio gode vilkår, fair vilkår og trygge vilkår. Det er jeg enig i, så sandt som det vel er den slags vilkår, der gør, at en person kan yde sit bedste. Jeg kunne godt tænke mig bare at tage med, at medarbejderne ved Danmarks radio, presse osv. i øvrigt så også vil give politikerne gode vilkår, trygge vilkår og fair vilkår. Jeg tror ikke, det er meget lettere at være politiker end at være medarbejder ved Danmarks radio, og jeg tror ikke, vi får mere for det og jeg tror, vi yder mindst lige så mange timer og lige så megen indlevelse og ihærdighed, så jeg synes, at denne yden gode og fair vilkår skal bygge på gensidighed, og jeg ser frem til, at det vil tage den vending.

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen (CD):

Uden at have aftalt noget med min gruppeformand må jeg sige, at jeg vil netop gerne tage udgangspunkt i dette med medarbejderne. Jeg har Erik Thygesens udtalelse til Information om, at det var uhyre svært for ham, at der ikke forelå faste direktiver for, hvad man måtte og ikke måtte, at det gjorde hans arbejde i Danmarks radio betydeligt sværere. Det er derfor, jeg også

[Erhard Jakobsen.]

for medarbejdernes skyld gerne vil have faste publiceringsregler.

Så i øvrigt til hr. Poulsgaard, om hr. Poulsgaards optræden: Den var absolut de penge værd. For en gangs skyld havde Danmarks radio fået manden på gulvet frem; han var ikke én, som man selv havde sendt bud efter af dem, hvis mening man gerne vil høre, men han var én, der sagde det, han mente. Det var ikke manden fra arbejdsgulvet, det var manden ude fra staldgulvet, men han fik sagt dem et par sandheder, og det var sandelig de penge værd.

Ib Christensen (DR):

Hr. Erhard Jakobsen har jo flere gange forsikret, at han ikke ønsker censur. Nu siger hr. Erhard Jakobsen i sit andet indlæg, at medarbejderne ikke må missionere. Det kan jeg godt være enig med hr. Erhard Jakobsen i, men ikke hvis det skal fortolkes således, som det må opfattes: at medarbejderne heller ikke må kommentere, at medarbejderne måske nok, når det går langt, må kommentere udenlandske forhold, men at medarbejderne f. eks. ikke må tillade sig at kommentere danske politiske forhold, de politiske partier i dette ting osv. Skal det forstås således, er det en farlig ting.

Det, vi her fra dette ting anstændigvis kan forvente af Danmarks radio, er, at man driver en nyhedsformidling og en kommentar, der er adskilt fra hinanden, altså at man adskiller nyheder og kommentarer, og at man driver alsidighed både i nyhedsformidlingen og i kommentarerne.

(Kort bemærkning).

Fuglsang (DKP):

Et er, at det selvfølgelig aldrig kunne falde mig ind at bestride, at den, der optræder offentligt, hvad enten det er i radio eller på anden vis, selvfølgelig må stå til ansvar for det, han siger, eller det, han gør; noget helt andet er, at der her er tale om et ganske bestemt organ, nedsat, som jeg har sagt, af nogle tilfældige personer med det ganske bestemte formål at følge, hvad der sker, og at bedømme det ud fra et på forhånd givet formålsbestemt sigte. Det er det, jeg er betænkelig ved.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Med skrivelse af dags dato har socialministeren fremsendt skriftlig besvarelse af et af medlem af folketinget K. J. Mortensen stillet spørgsmål. Spørgsmålet og besvarelsen vil blive optaget i Folketingstidende.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Retsudvalget:

Udtræder: Orla Møller

Nyt medl.: Buchart Petersen

Undervisningsudvalget:

Udtræder: Heinesen

Nyt medl.: Orla Møller

Udtræder: Buchart Petersen

Ny stedf.: Heinesen

Skriftligt besvaret spørgsmål.

Af *K. J. Mortensen (S)* til socialministeren (22. marts 1974):

„Finder ministeren det rimeligt, at ankestyrelsen kan nægte tilkendelse af invalidepension, når dette anbefales af den lægelige myndighed, og revalideringscentre anser revalidering for umulig?“

(Spm. nr. 161).

Begrundelse.

Spørgsmålet stilles i anledning af, at man fra invalideforsikringsretten og den sociale ankestyrelse har afvist at anerkende invalidepension til en 20-årig ung mand med svære medfødte sprogforstyrrelser, som viser en betydelig nedsat evne til at forstå tiltale, idet vedkommende kun kan klare direkte tiltale. Ydermere kan anføres, at ansøgeren i perioden fra 1968-70 har haft epileptiske anfaldsfænomener, som dog siden den tid sjældent har fundet sted på grund af regelmæssig indtagelse af antiepileptiske mediciner. Ansøgeren har siden 1965 været til kontrol på Vejle sygehus' neurologiske afdeling og dets efterbehandlingsambulatorium. Ansøgeren har gået i almindelig skole og har i lange perioder modtaget taleundervisning uden overbevisende effekt, hvorfor man allerede i 9. klasse rejste en revalideringssag i forbindelse med overlæge Ole Bentsen, Hørecentralen i Århus. Revali-

[K. J. Mortensen.]

deringsforsøgene blev startet i efteråret 1969, og ansøgeren blev i efteråret 1970 anbragt på et regnskabskontor, idet man forsøgte at oplære ham til revisor, hvilket måtte opgives efter 3 måneders forløb. Herefter var ansøgeren igen henvist til revalideringsinstituttet i Århus i 1971, men det lykkedes heller ikke herfra at anbringe ansøgeren i et job, hvorfor man i efteråret 1972 opgav fra revalideringscentret i Vejle at finde erhverv til ham, og man tilrådede, at der søgtes invalidepension i henhold til aftale med arbejdsformidlingen. Ansøgningerne er anbefalet ved en speciallægeerklæring til invalideforsikringsretten den 17. april 1973, afgivet af overlæge, dr. med Erik Hansen, neurologisk afdeling på Vejle sygehus. Sagen er imidlertid afvist af invalideforsikringsretten og også efter anke af den sociale ankestyrelse med den begrundelse, at ansøgeren kun er 20 år, hvorfor man ikke anser de revalideringsmæssige muligheder for at være helt udtømte.

Afgørelsen tyder imidlertid på, at man har ladet sig påvirke af den hertz, der fra forskellig side blev ført mod invalidepensionerne i efteråret 1973, idet det nok må erkendes, at afgørelsen er ukorrekt. Ansøgeren har og kan kun beskæftiges ved dårligt lønnet arbejde, og ansøgeren er i øjeblikket beskæftiget ved udbringelse af blade med bil, og den månedlige indtægt ligger på mellem 800-1.000 kroner brutto, hvorfor han kun takket være forældrenes bistand og støtte kan opretholde en normal levestandard. Ydermere skal man nok i denne forbindelse bemærke, at det vel er ret uforståeligt, at man finder, at en patient, som er epileptiker, kan henvises til at opretholde livet ved at køre bil, hvilket jo kan være til fare for øvrige trafikanter.

Socialminister *Jacob Sørensen*'s svar (26. marts 1974):

Sager om tilkendelse af invalidepension afgøres i første instans af invalideforsikringsretten, der foruden retsformanden består af 2 lægesagkyndige, 1 repræsentant for arbejdsgiverne, 1 repræsentant for invalideorganisationerne og 1 repræsentant for Landsorganisationen (LO).

Invalideforsikringsrettens afgørelser kan inden 4 uger indankes for den sociale ankestyrelse, der består af en styrelseschef, et antal ankechefer samt et antal beskikkede medlemmer, der indstilles af Dansk Arbejdsgiverforening, Landsorganisationen (LO), Amdsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening, Folkepensionistforeningernes og Invalideorganisationernes Kontaktudvalg, Københavns og Frederiksberg kommuner. Endvidere er der herudover til både invalideforsikringsretten og ankestyrelsen knyttet specialister bl. a. inden for det lægelige område.

Efter invalidepensionsloven er retten til at få tilkendt invalidepension betinget af, at erhvervsevnen på grund af fysisk eller psykisk invaliditet varigt er nedsat i et nærmere i loven angivet omfang. Ved bedømmelsen af, om betingelserne for pension er opfyldte, skal der efter loven tages hensyn til en række faktorer af såvel lægelig som erhvervsmæssig og social karakter.

Når der stilles mig det spørgsmål, om jeg finder det rimeligt, at der er nægtet pension, må jeg fremhæve, at ankestyrelsens afgørelser er endelige, og at der ikke er hjemmel til, at socialministeren tager sådanne afgørelser op til efterprøvning. I øvrigt må jeg understrege, at invalideforsikringsretten og ankestyrelsen i kraft af deres sammensætning, erfaring og ekspertise i særlig grad må anses for at være velegnede til at træffe de afgørelser af denne art, som loven har henlagt til dem. Det må derfor antages, at afgørelsen også i den sag, som har givet anledning til forespørgslen, er truffet med hensyntagen til alle relevante oplysninger om pågældende ansøger.

Formanden:

Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 27. marts kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ophævelse af lov om omnibus- og fragtmandskørsel [af Boddart m. fl.].

[Formanden.]

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse. (Køre- og hviletid i international vejtransport).

4) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om gennemførelse af en arbejdsmiljøreform [af Erling Dinesen m. fl.].

5) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om fuld anvendelse af midlerne i Statens Uddannelsesstøtte [af Freddy Madsen m. fl.].

Mødet hævet kl. 18.07.